

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.

Första Kammaren.

N:o 23.

Lördagen den 7 April.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets memorial N:o 30, angående uppläggande af en tredje emission af 1880 års statslån samt konvertering af 1868 års statslån m. m.;

Lag-Utskottets utlåtande N:o 23, i anledning af väckta förslag om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjänster; och

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 6, i fråga om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående granskning och omarbetning i vissa delar af förordningen den 18 Juni 1864 om utvidgad näringsfrihet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Andreas Andersson* under fjorton dagar från och med den 11 i denna månad.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel.

19:de punkten.

Herr Sundberg: Jag beklagar, att publiken inom Kammaren för tillfället är så fåtalig, att det möjligen är otacksamt att genom mina ord söka frambringa ett annat resultat i den föreliggande frågan än det hvartill Utskottet kommit. Jag måste dock göra ett dylikt försök, emedan jag är öfvertygad om lämpligheten af ett annat beslut än det, Utskottet föreslagit. Då jag inledningsvis säger detta, kan det för ingen del vara min mening att uttala något slags klander, vare sig mot regeringen eller mot Stats-Utskottet. Hos regeringen har visserligen, såsom utskottsbetänkandet mycket riktigt upplyser, Vetenskaps-

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr
A. G. Nathorst.*

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)

akademien år efter år anmält det ifrågavarande behovet. Det skedde i September 1880; framställningen förnyades i September 1881 och än ytterligare i December 1882, denna gång i en ny form, i det akademien icke blott begärde ett anslag till intendenturen för de botanisk-paleontologiska samlingarne utan äfven anhöll, att detta anslag måtte tilldelas Doktor Nathorst, hvilkens vetenskapliga förtjenster blifvit på ett så lysande sätt ådagalagda, att han borde på ett särskildt sätt fästas vid Riksmusei samlingar. Jag säger, att jag icke vill uttala något klander mot regeringen för dess uraktlåtenhet att framställa proposition i ärendet; ty det är mycket svårt för en utanför stående att bedöma värdet af många önskningsar, som hos Kongl. Maj:t framställas. Det kan nemligen hända, att ett behof af högst densamme pröfvas och befinnes verkligen vara för handen samt önskan, att behovet måtte varda afhjelpt, förefinnes; men då öfverslag göres öfver utgifter och inkomster, kan det finnas andra behof, som Kongl. Maj:t finner böra föredragas framför det först omnämnda.

Jag klandrar icke heller Stats-Utskottet, ty det är intet tvifvel om, att icke Utskottet sorgfälligt pröfvat frågan, och det har hyst betänkligheter, i detta fall likasom i andra, vid att bevilja löneanslag, som icke blifvit af Kongl. Maj:t begärda. Stats-Utskottet förnekar som behovet af en sådan befattning som den ifrågavarande; det förnekar ej heller de vetenskapliga förtjensterna hos Doktor Nathorst och dessa äro ej heller lätta att förneka; ty oaktadt denne man är ung, har han dock inom den vetenskapliga världen väckt allmän uppmärksamhet i en högst ovanlig grad. Motionären Friherre Nordenskiöld har redan meddelat åtskilliga intyg härom utaf framstående lärde, lärde af första ordningen; men än flere sådana bevis från utlandets celebriteter förefinnas och de förtjena uppmärksamhet därför, att de icke äro begärda för något särskildt ändamål eller för att bereda en fördel åt den ofta nämnde unge vetenskapsmannen, utan hafva tillkommit af helt andra orsaker, nemligen till följd af den uppmärksamhet, hans vetenskapliga arbeten väckt. Jag har här i min hand en hel packe sådane bevis. Jag vill icke besvära Kammarerna med deras uppläsande, ty detta skulle icke tjena mycket till; hvar och en, som har lust att se dem, har tillfälle dertill. Jag vill blott uppräknat de betydande namn, som här på det bestämdaste sätt uttalat sig till Doktor Nathorsts förmån.

De äro: *William Carruthers*, föreståndare för den botaniska afdelningen i British Museum i London; marquis *Gaston de Saposta*, correspondant de l'Institut; *Herman Credner*, professor och chef för Sachsens geologiska undersökning; *Joachim Barande*, berömd paleontolog och ständig följeslagare till grefven af Chambord; *Osvald Heer*, professor vid universitetet i Zürich och nutidens förnämste växtpaleontolog; *Ferdinand Römer*, professor i geologi vid universitetet i Breslau; *Karl Zittel*, professor i paleontologi och föreståndare för det paleontologiska institutet i München; *E. Beyrich*, professor i geologi vid universitetet i Berlin och chef för Preussens geologiska undersökning; *James Geikie*, professor i geologi vid universitetet i Edinburg.

Alla dessa bref, som äro skrifna till Vetenskapsakademiens ledamöter, innehålla de vackraste intyg om Nathorsts vetenskapliga förtjenster och äro verkligen i sitt slag något mindre vanligt. Vidare har

också Vetenskapsakademien själf vitsordat dessa förtjenster, så att redan första gången framställning gjordes om den ifrågavarande intendenturen, hade akademien ingen annan person i sigte än just Nathorst. Samma var förhållandet år 1881 och år 1882 har akademien uttryckligen sagt, att det var honom den ville hafva och att det var egentligen för hans skull som anslaget begärdes.

Nu har visserligen Stats-Utskottet häremot gjort den invändningen, att det skulle vara betänkligt att upprätta en tjänstebefattning vid ett under Kongl. Maj:ts inseende stående verk, utan att Kongl. Maj:t dertill gifvit anledning och utan att några nya skäl framkommit utöfver dem, som redan hos Kongl. Maj:t anförts, och att ett dylikt förfarande i detta fall blefve så mycket mindre berättigadt, som Riksdagen på samma gång skulle komma att tillsätta befattningens innehafvare. Vidare heter det i Utskottets betänkande: »uppenbart synes nemligen, att endast en öfverordnad myndighet kan vara i tillfälle att bedöma, huruvida icke tilläfvventys på samma forskningsområde finnes andra för den verksamhet, som afsetts, lika duglige och högt förtjente män; och vid sådant förhållande synes den väg, motionären föreslagit för beredande åt Doktor Nathorst af den anställning, hvilken ansetts böra tilldelas honom såsom en framstående forskare i sin vetenskapsgrän, icke böra väljas».

Jag beder nu eder, mine herrar, hafva godheten lägga märke till, att just dessa Utskottets — såsom det kunde tyckas — afgörande ord grunda sig på ett verkligt misstag, eller åtminstone äro ordalagen så besynnerligt valda, att man måste antaga, att Utskottet verkligen gjort sig skyldigt till ett sådant misstag. Här är nemligen alls icke fråga om, att Riksdagen skall inrätta en tjänst och gifva denna tjänst åt en viss person; ty vore detta meningen, skulle jag vara den förste att ställa mig i deras led, som motsätta sig ett dylikt förfarande. Men Kammararens ledamöter behagade märka, att Kongl. Maj:t tillsätter icke intendentur vid Riksmuseum, utan desse tjänstemän tillsätts omedelbart utan ansökning af Vetenskapsakademien. Hvilken är då den högre myndighet, som skall pröfva, huruvida andre förtjente män finnas, som skulle kunna med fördel täfla med Doktor Nathorst? Någon sådan högre myndighet finnes icke, ty i detta fall är just Vetenskapsakademien själf den högsta myndigheten. När nu icke blott motionären; utan akademien själf uttryckligen anmält, att denna senare vill antaga Doktor Nathorst till intendent för de botaniskt-paleontologiska samlingarne, så kan man ju icke annat än på ett oegentligt sätt säga, att det är Riksdagen, som tillsätter tjänsten. Riksdagen beviljar endast de medel, som göra det för akademien möjligt att tillsätta den ifrågavarande intendentsbefattningen med den omnämnde personen.

Under sådana förhållanden hoppas jag, att Kammararen uti de af Stats-Utskottet anmärkta omständigheter icke skall finna några betänkligheter mot att bifalla motionen, och då säkerligen ingen här lär kunna förneka, att det så ofta anmälda behovet verkligen finnes, samt Kongl. Maj:ts regering icke lär hafva något emot, att behovet fylles, ehuru, såsom jag redan nämnt, samma regering af skäl, som vi måste respektera, icke för närvarande anmält behovet för Riksdagen, kan jag för min del icke annat än på det lifligaste tillstyrka

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)*

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr
A. J. Nathorst.
(Forts.)

Kammaren att, med afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, bifalla Friherre Nordenskiölds motion.

Friherre De Geer: För bifall till ifrågavarande motion förefinnas två omständigheter, hvilka hvar för sig, enligt min tanke, innefatta fullgiltigt skäl att bevilja det begärda anslaget. Den ena omständigheten är, att Riksmusei dyrbara samlingar icke längre kunna, såsom sig bör, vårdas med mindre än att en ny intendentsbefattning der inrättas, och den andra omständigheten är, att genom det begärda anslaget skulle tillfälle beredas åt en alldeles utomordentligt framstående vetenskapsman att egna sig helt och hållet åt den vetenskap, till hvars framsteg han redan väsentligen bidragit.

Men å andra sidan har Utskottet framställt skäl för afslag å motionen, hvilka icke kunna fränkännas befogenhet, nemligen att, såsom den föregående ärade talaren redan påpekat, det skulle vara betänkligt, om Riksdagen komme att inrätta en tjänstebefattning vid ett under Kongl. Maj:ts inseende stående verk, och ytterligare om Riksdagen skulle tillsätta denna befattnings innehafvare.

Dessa betänkligheter minskas dock i väsentlig mån deraf, att det är Vetenskapsakademien, som tillsätter desse intendent, och att motionen är ordagrant lika med hvad Vetenskapsakademien sjelf har föreslagit. Härtill skulle kunna läggas, att här icke är fråga om att inrätta någon fast tjänst på rikets stat, utan endast att anvisa ett personligt anslag åt en framstående vetenskapsman, ja, icke en gång att han skulle utnännas till intendent vid Riksmuseum, ehuru det är sagdt, att hans lön skulle utgå till samma belopp som de ordinarie intendenternas; och hans skyldigheter skulle bestämmas i en instruktion, som Vetenskapsakademien hade att för honom utfärda.

Om Kongl. Maj:t hade behjertat denna angelägenhet och framlagt proposition af alldeles samma innehåll som motionen, så har Utskottet förklarar, att det skulle icke funnit någon betänklighet vid att dertill förordna bifall, och jag är också öfvertygad om, att i sådant fall skulle Riksdagen icke vägrat sitt samtycke.

Huruvida samma framgång kan påräknas i saknad af regeringens stöd, är jag icke lika säker på, isynnerhet som möjligen några kunna af formella betänkligheter tveka att uti sakens nuvarande skick bifalla motionen. Men för den händelse att ett sådant bifall nu icke skulle vinnas, har jag velat uttala den förhoppning, att regeringen åtminstone icke af farhåga för ett afslag måtte afhålla sig från att till nästa riksdag göra framställning i detta syfte, derest Vetenskapsakademien ännu en gång förnyar en sådan anhållan.

Friherre Klinckowström: Jemte det jag i alla delar instämmer uti de två föregående talarnes yttranden i denna fråga, måste jag på det högsta beklaga att, på sätt Stats-Utskottets betänkande utvisar, regeringen tills dato icke lemnat något gehör till de framställningar, som tid efter annan afgifvits i denna fråga. Läser man med uppmärksamhet Stats-Utskottets betänkande och dess egna åsigter på pag. 22, så sönderfalla de i två olika, hvarandra motsägande delar. Utskottet börjar med förklarandet, att Utskottet väl funnit genom akademiens

på talande skäl grundade framställningar till Kongl. Maj:t vara ådaga- lagdt, ej mindre att behof af förstärkta arbetskrafter på ifrågavarande område förefunnes, än äfven att Doktor Nathorsts vetenskapliga för- tjenster skulle göra honom egnad att på den plats, som föreslagits, främja forskningarne på det uppgifna området, och derest frågan kunde eller finge betraktas allenast ur denna synpunkt, skulle Utskottet icke funnit någon betänklighet vid att förorda bifall till motionärens förslag. Mig synes, att frågan just *bör* betraktas ur denna synpunkt. Motio- nären har för en vetenskapsman, hvilkens förtjenster blifvit på ett ly- sande sätt ådagalagda, icke blott i Sverige utan äfven i en stor del af det öfriga Europa, begärt ett *personligt* anslag för att sätta honom i tillfälle att egna sig at hvad han egentligen gjort till sin lefnads uppgift, utan att såsom nu för brödfödas skull nödgas uppoffra en dyrbar tid, som kunde bättre användas, på de geologiska undersök- ningarne.

Vi förehade för några få dagar sedan frågan om pension åt Ka- ppelemästaren Norman och oaktadt äfven den frågan icke blef af Stats- Utskottet gynsamt behandlad, visade dock den gemensamma voteringen, att flertalet inom Riksdagen var gynsamt stämtdt för ett så beskaffadt personligt anslag åt en förtjent man. Här är nu fråga om ett likadant personligt anslag, som skulle utsträckas under den ifrågavarande ve- tenskapsmannens återstående lifstid eller till dess han blefve befordrad till annan statens tjenst; men derjemte har motionären fäst det vil- koret vid detta personliga anslag, att samme vetenskapsman skulle sköta en betydande tjenstebefattning inom Vetenskapsakademiens af- delning för botanik och paleontologi, en befattning som svärligen skulle af någon annan kunna skötas med samma skicklighet. Att det icke är fråga om att organisera en ny tjenst på stat, visar sig just der- igenom, att när han får en annan statens tjenst, så skulle detta an- slag upphöra. Det hade alltså varit lyckligt, om Stats-Utskottet stan- nat vid sitt första resonnement, ty då hade anslaget blifvit beviljadt; men nu får Utskottet vissa dubier rörande detta anslag och menar, att Riksdagen genom detsammes beviljande skulle komma att icke blott organisera en ny tjenst utan äfven tillsätta dennas innehafvare. Huru falskt detta Utskottets resonnement är, har Herr Sundberg redan till fyllest bevisat; men det är just på detta resonnement, som Utskottet grundar sitt afstyrkande utlåtande och sin hemställan, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. När nu de före- gående talarne så riktigt visat ohållbarheten af detta Utskottets senare resonnement, så synes mig, som om Kammaren kunde med godt sam- vete bifalla den ifrågasatta, af Vetenskapsakademien så ampelt under- stödda motionen, hvarom jag värdsamt anhåller.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag kan icke neka, att jag i afseende på denna fråga finner mig hafva gjort ett stort misstag. Jag hade väntat, att man här i Första Kammaren skulle skänka loford och beröm åt Stats-Utskottet för dess hemställan i denna del; isynnerhet trodde jag sådant skulle komma Utskottet till del från deras sida, hvilka pläga hålla på formen. För min del hör jag icke till dem, som sätta formen framför saken; men i detta fall anser jag, att saken,

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr
A. G. Nathorst.
(Forts.)

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)

huru vigtig den än är, måste ställas i andra rummet. Jag kan icke dela de talares åsigt, hvilka anse att formen skulle kunna brytas uti förevarande fall, och jag anser, att Stats-Utskottet skulle mistat det förtroende, det åtnjuter hos Första Kammaren, om det icke hade framställt detta sitt förslag.

Det har sagts, att den ifrågavarande befattningen icke skulle vara någon fast plats, utan endast en personlig sådan. Jag hemställer dock, huruvida, sedan behovet af en sådan befattning blifvit ådagalagdt, detsamma skulle kunna upphöra i och med afgangen af den person, som nu är i fråga, från den befattning, som skulle af honom förvaltas, vare sig han tillträder någon annan tjänst eller han afgår med döden. Jag tror icke, att behovet skall minskas i framtiden, utan att den ifrågavarande institutionen kommer att blifva permanent; och kan man icke då anse, att tjänsten blifvit af Riksdagen för framtiden upprättad?

Dernäst kommer, att Riksdagen skulle bestämma den person, som skall bekläda tjänsten. Jag hemställer, om sådant är lämpligt, äfven då Vetenskapsakademien gifvit sitt tillstyrkande. Det är sant, att akademien tillsätter tjänsten; men jag hemställer huruvida det kan anses lämpligt att, då Kongl. Maj:t öfverlätit åt en myndighet en sådan rätt, t. ex. åt Utrikesministern rätten att tillsätta vice konsuler, Riksdagen då skulle, för att gynna någon viss person, åt honom upprätta en ny sådan tjänst. Detta vore samma förhållande som här; men för min del skulle jag icke anse, att ett dylikt tillvägagående vore riktigt, och jag tror icke, att man bör slå in på en sådan väg.

Här har redan på förmiddagen afhandlats, inom hvilket område Riksdagen borde hålla sig vid beviljande af anslag på grund af enskilda motioner. Grundlagarne bestämma intet derom och Riksdagen kan därför i detta fall utöfva en högst betydlig makt och myndighet. Jag föreställer mig dock, att Riksdagen torde göra rätt i att behandla denna sak med försigtighet och i synnerhet har Första Kammaren rätt att af sina ledamöter i Stats-Utskottet fordra iakttagandet af den försigtighet, att icke några prejudikat bildas, som i framtiden kunna medföra våda för de konstitutionella förhållandena. Det Stats-Utskott, som fungerat sedan många år, har i de flesta fall sökt följa vissa regler och dessa regler tror jag icke Första Kammaren vill undandraga sig att godkänna. I första rummet bland dessa regler står den, som en talare på förmiddagen syntes vilja bestrida, nemligen att hvarje framställning skall pröfvas med afseende på sak och utan hänsyn till den person, som gjort framställningen. Så har varit fallet nu liksom vid andra tillfällen, och Stats-Utskottet kan, föreställer jag mig, icke tillvitas att handla olika, om motionerna hafva blifvit väckta af mer eller mindre behagliga eller misshagliga personer. Vidare torde det vara en vanlig praxis, att när det gäller upprättandet af nya tjänster och att bestämma, hvilka personer skola bekläda dessa tjänster, Stats-Utskottet icke på grund af enskild motion tillåter sig föreslå Riksdagen sådant. Jag kan icke påminna mig att så skett förut och om möjligen för många år sedan ett sådant fall egt rum, bör det icke mana till efterföljd utan snarare tjena såsom varning. Vidare komma naturligtvis alla sådana frågor, som fordra en fullständig utredning genom Kongl.

Maj:t, såsom t. ex. större löneregleringar eller anslag till större byggnadsföretag för statens räkning; sådana förslag anses det icke heller lämpligt för Stats-Utskottet att tillstyrka, då de komma från enskilde motionärer.

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr
A. G. Nathorst.*

(Forts.)

Då jag hyser dessa åsigtter och så som jag fattar det uppdrag, en ledamot af Stats-Utskottet mottager från Kammararen, kan jag naturligtvis icke finna annat än att Stats-Utskottet i detta afseende gjort sig förtjent af Första Kammararens erkännande. Då jag åter finner motsatsen, kan jag icke neka till att det väcker min förvåning, isynnerhet då anmärkningarna komma från personer, som i allmänhet bruka i hög grad hålla på det formella. Jag skall icke tillåta mig att längre upptaga Kammararens tid. Hvad jag redan har sagt, gifver mig tillräcklig anledning att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det har blifvit upplyst så väl af den statsutskottsledamot, som yttrat sig, som af föregående talare, att ett beklagligt missförstånd om hela denna saks natur har egt rum inom Stats-Utskottet. Utskottet har ansett att här vore fråga om en tjänst, som Kongl. Maj:t tillsätter. Här är alls icke fråga om någon sådan tjänst utan om en, som Vetenskapsakademien tillsätter. Vetenskapsakademien har först anmält behovet af denna tjänst, sedan har akademien anmält, att en särskild person förefunnes, som den önskade befordra till denna tjänst, samt begärt ett personligt anslag för honom. Då kommer Stats-Utskottet och talar om, huru farligt det vore om Riksdagen blandade sig i tillsättningar af tjänster, utan att låta Kongl. Maj:t pröfva, huruvida det icke funnes andra för den afsedda verksamheten lika duglige och högt förtjente män. Men derom är icke fråga, ty Vetenskapsakademien har rätt att tillsätta, hvem den vill. Akademien har begärt anslag till en befattning, som är väl behöffig, men Kongl. Maj:t har icke ansett behovet vara sådant, att framställning derom borde göras hos Riksdagen. Vetenskapsakademien har då i stället begärt ett personligt anslag, men då säger man, att Kongl. Maj:t skall pröfva, huruvida den föreslagna personen är den lämpligaste, och detta oaktadt Kongl. Maj:t har afsagt sig pröfningsrätten i denna fråga! Den siste talaren, som framförde det röda spöket af Riksdagens tjänstetillsättningar, frågade huru det skulle gå, om Riksdagen satte till konsulter, utan att Utrikesministern ville hafva dem. Men frågan är icke sådan, ty Vetenskapsakademien har begärt detta anslag och står således i samma ställning, som Utrikesministern skulle befinna sig, om han i Riksdagen sade, att, utom hvad Kongl. Maj:t föreslagit, behöfdes anslag till en konsulsbefattning, och då tror jag ej att han behöfde frukta ett afslag.

Här har äfven talats om vissa regler, som Stats-Utskottet gjort sig. Den första var, att Riksdagen icke bör tillsätta tjänstebefattningar. Men här är icke fråga om, att Riksdagen skall tillsätta en befattning; här är fråga om, att Riksdagen skall gifva ett personligt anslag åt en förtjent vetenskapsman för att bibehålla honom inom landet. Talaren sade vidare, att Riksdagen bör ingalunda göra afseende på person. Hvad vill det säga? Vill icke det säga, att om en förtjent vetenskapsman, om en framstående person begär något,

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forst.)

så skulle en förment opartiskhet fordra att man sade: honom skola vi icke gifva det? Det vore annars att göra afseende på person. Jag tror deremot, att man just *bör* fästa afseende på hvem det är, som föreslår en sak, och att man icke bör vägra Friherre Nordenskiöld den rättvisan, att man gör afseende på hans person. Hvad det beträffar, som samme talare yttrade om löneregleringar och större byggnadsföretag, så förstår jag icke, hvad det rör denna sak.

En föregående talare sade, att äfven andra behof måste tagas i betraktande. Här är fråga om ett anslag af 5,000 kronor och möjligen ett par ålderstillägg; kan då någon föreställa sig, att det ej skulle finnas tillgångar dertill? Vidare har här talats om prejudikat. Det är icke många år sedan Riksdagen på framställning af mig beviljade ett personligt anslag åt en förtjent vetenskapsman; orsaken, hvarför jag väckte denna motion, var att Kongl. Maj:t vid det tillfället ansåg det lämpligast, att förslaget utgick från Riksdagen. Nu begär samma person, som då fick detta anslag af Riksdagen, ett anslag åt en annan högt förtjent vetenskapsman, och då anses, att Riksdagen skulle bryta mot alla regler, om den beviljade det! Förhållandet är helt enkelt det, att Vetenskapsakademien har anmält, att anslag för den ifrågavarande befattningen vore högst behöfligt, samt att man önskade bibehålla Doktor Nathorst för fäderneslandet. Man har då att fråga, är tjensten behöflig eller icke? Är Doktor Nathorst af den förtjenst att vi böra bibehålla honom eller är han det icke? och slutligen: finnas de erforderliga penningarne eller icke? Gå vi till en undersökning af de handlingar, som utvisa Doktor Nathorsts förtjenster, så kan jag ej instämma med den andre talaren i ordningen, då han uttryckte sin förhoppning, att nästa Riksdag skulle få tillfälle att bevilja Doktor Nathorst ett anslag, ty jag fruktar, att till nästa riksdag står det icke i vår makt att kvarhålla Doktor Nathorst. De loford, han för sina kunskaper erhållit, äro sådana att man hvilken dag som helst kan vänta att synnerligen fördelaktiga anbud skola göras honom, om han vill mottaga anställning i utländsk tjänst. Så säger föreståndaren för British Museum Professor W:m Carruthers, att Doktor Nathorst intager en plats af första rang bland paleontologerna; Barandes skrifver att hans begåfning gifver honom en plats bland nutidens framstående män; Oswald Heer säger, att han redan riktat vetenskapen med betydande arbeten, som bära vitnede om hans forskaresinne och att vi således hafva rätt att vänta än mera, om en verkningskrets blir honom tilldelad, i hvilken hans rika begåfning kan nå sin fulla utveckning. Vidare säger Heer, att ingen är mera lämplig att fortsätta de arbeten, som han, Heer, påbörjat än Nathorst. Professor Römer i Breslau säger, att »vi skulle hålla det för en fördel och ära att få honom till professor vid något tyskt universitet, ty bland nu lefvande paleontologer torde få vara hans öfvermän i afseende på omfånget af kunskaper och skärpa i iakttagelser». Då nu intet naturhistoriskt museum i verlden finnes, der icke samlingar sådana som de, hvarmed Doktor Nathorst sysselsätter sig, sammanbringas, undersökas och vetenskapligen ordnas, så kan det väl icke betviflas, att om vid något af dessa muséer en ledighet uppstår eller om en professorsbefattning i paleontologi blir ledig, utlandet skulle söka tillegna sig en person, om hvilken det säges, att han redan in-

tager en plats af första rangen bland vetenskapsmännen, att ingen är lämpligare än han att efterträda Oswald Heer o. s. v.

Då nu hos oss finnes en man med dessa utmärkta egenskaper för att fylla ett erkänt stort behof, hafva vi då icke råd att gifva honom 5,000 kronor för att bereda honom tillfälle att uteslutande egna sig åt sin vetenskap och för att behålla honom i landet?

För min del tror jag, att de formella betänkligheter, som här blifvit uttalade, bero på ett missförstånd, att det vore fråga om ett in- gripande i Kongl. Maj:ts rätt och att tillsätta en ordinarie plats, hvilket det alls icke är. Andamålet är blott att tillfredsställa ett stort vetenskapligt behof och ytterligare att för landet bibehålla en högt för- tjent vetenskapsman, som annars kanske går för oss förlorad. Jag tillstyrker bifall till motionen.

Herr vice Talmannen: Då den ende ledamot af Stats-Utskottet, som hittills yttrat sig i denna fråga, uttalat den förhoppning, att Stats- Utskottet skulle få ett erkännande af denna Kammare för den varsamhet, hvarmed Utskottet behandlat denna fråga, men ett sådant erkän- nande ännu icke kommit Stats-Utskottet till del, har jag icke kunnat underlåta begära ordet för att i min ringa mån gifva Utskottet det- samma. Det synes mig nemligen alldeles uppenbart, att Utskottet har rätt, när Utskottet säger att här är fråga om att upprätta en ny tjänst och icke blott att upprätta en ny tjänst, utan äfven att nämna en inne- hafvare till densamma. Går jag till motionen, så finner jag, att det arbete, som skulle kunna lemnas såsom ersättning för anslaget, är »skyldigheten att under Kongl. Vetenskapsakademiens inseende vårda de delar af Riksmuseets botaniska och paleontologiska samlingar, som af akademien komme att bestämmas, samt att ställa sig till efterrättelse den instruktion, akademien för honom utfärdade.» Ser jag efter, huru länge uppdraget skulle räcka, finner jag, att det skulle räcka under den föreslagna innehafvarens återstående lifstid eller till dess han blefve befordrad till annan statens tjänst, eller således lika länge som i all- mänhet en statens tjänst räcker, hvilken icke är förenad med pensions- rätt. Ser jag vidare, hvem som skulle erhålla anslaget, finner jag att en viss uppgifven person är nämnd såsom den, som skulle erhålla detta uppdrag, hvilket är ämnadt att bibehållas, så länge personen lever, eller tills han blir befordrad, således under samma vilkor som en tjänst, på hvilken fullmakt erhållits. För mig är det omöjligt att fatta, att detta skiljer sig från upprättandet af en tjänst i allmänhet och från tillsättandet af denna tjänst. Jag kan icke heller inse, att den om- ständigheten, att Vetenskapsakademien och icke Kongl. Maj:t tillsätter tjänsten, gör någon skilnad, ty Vetenskapsakademien lär tillsätta tje- nsten till följd af Kongl. Maj:ts uppdrag och den makt, som emanerar från Kongl. Maj:t, lär väl icke vara annat än ett uttryck af Kongl. Maj:ts egen makt. Enligt min uppfattning ligger således ett bifall till denna motion utom det område, som Riksdagen här befattar sig med, och på samma gång, som jag instämmer med talaren på stockholms- bänken i hans önskan, att ärendet måtte från Kongl. Maj:ts sida, så fort sådant kan ske, göras till föremål för Riksdagens pröfning, då

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr
A. G. Nathorst.*
(Forts.)

Angående en personel lön åt Fil. Dr. A. G. Nathorst. jag skall med nöje biträda detsamma, på samma gång anhåller jag nu om bifall till Stats-Utskottets afstyrkande betänkande.

(Forts.)

Herr Törnebladh: Det har rigtats åtskilliga beskyllningar mot Stats-Utskottet, hvilka jag icke kan lemna obesvarade. Bland annat har det sagts, att der har gjort sig gällande ett beklagligt missförstånd, — jag begagnar talarens uttryck — men jag vågar tillbakakasta detta beklagliga missförstånd och säga, att det har icke gjort sig gällande hos Stats-Utskottet, utan hos den ärade ledamot af Kammararen, som påstod, att Stats-Utskottet der vid lag felat. Ehuru det är mycket djerft, vågar jag dock till herrarne hemställa, om icke jag skulle i det fallet kunna åberopa en mycket stark auktoritet, när det gäller ett missförstånd i denna fråga, nemligen Vetenskapsakademien sjelf, och jag tillåter mig ur motionen uppläsa, hvad Vetenskapsakademien yttrat härom, på det att sedermera Kammararens ledamöter måtte kunna fullt klart och tydligt inse, på hvilcendera sidan missförståndet är. Vetenskapsakademien säger, såsom det citeras i motionen, på följande sätt: »I underdåniga skrivelser den 15 September 1880 och 14 September 1881 har Vetenskapsakademien anmält behovet vid det under hennes inseende stående Naturhistoriska Riksmuseum af ännu en intendent för den behöriga skötseln af dess botaniska samlingar, hvilka under de senaste trettio åren vunnit en oerhördt stor tillökning, så att det numera vida öfverstiger *en* mans krafter att ombesörja värden, bestämningen och förökandet af samlingar utaf sådant omfång, i synnerhet då det synts akademien nödvändigt, att den betydande samling af växtförsteningar, som Museum i senare tider lyckats förvärfva, och som hittills varit förenad med museets paleozoologiska samlingar, blefve med de botaniska samlingarna införlifvad och öfverlemnad att vårdas af eu botaniker, som gjort paleobotaniken till specielt studium.»

Här stannar jag för att, såsom en talare stundom uttryckt sig, »konstatera ett faktum», det faktum nemligen att här är fråga om en intendentsbefattning vid de botaniska samlingarne, särskildt med afseende på de paleozoologiska, utan att det dock är bestämdt uttaladt, huruvida det är på det området, som den stora tillökningen har skett. Nu fortsätter akademien: »Med dessa sina underdåniga framställningar afsåg akademien dessutom att åt en yngre naturforskare, och genom sina betydande arbeten just på det paleobotaniska området redan förvärfvat sig ett europeiskt namn, söka bereda en för hans utpreglade vetenskapliga kallelse passande verkningskrets. Den person, som akademien härmed åsyftat, är geologen, Filosofie Doktor Alfred Gabriel Nathorst» etc. Då frågas, om det yttrande, som fälades af en talare här, är berättigadt, att det var utan afseende på Fil. Doktor Nathorst, som akademien gjort framställningen. Och går jag till motionärens egen framställning, så finner jag der följande yttrande: »Såsom af det redan anförda framgår, har akademien med sina åtgöranden i denna sak haft ett dubbelt mål i sigte, nemligen dels och i främsta rummet» — jag kursiverar icke uttrycket »i främsta rummet», men jag kan göra det, om det behöfves — »att söka få ett verkligt och länge känt behof vid Riksmuseum afhjelpat, och dels att inom fäderneslandet bereda en betryggad framtid åt en vetenskapsman, som redan

vid unga år genom talrika och synnerligen förtjenstfulla vetenskapliga arbeten beredt åt sig sjelf ett aktadt namn och på samma gång heder åt sitt fosterland.»

Nu frågar jag Kammarens ledamöter, om icke här är ett dubbelt mål i sigte och om icke motionären sjelf erkänt det, nemligen att skapa en tjänst vid Vetenskapsakademien, som kan vara behöflig och på samma gång gifva erkännande åt en förtjent och skicklig vetenskapsman. Hvert och ett af dessa syftemål förtjenar sitt erkännande; men ställas de tillsammans, blifver förhållandet annorlunda, ty då inkräktas Kongl. Maj:ts rätt att pröfva, huruvida det ena målet, som är stäldt i främsta rummet, står väl tillsammans med det andra. Ingenting annat har Stats-Utskottet sagt. Utskottet har icke ingått i någon pröfning af akademiens rätt att tillsätta platsen; men Utskottet har fäst uppmärksamheten på, att, när det i främsta rummet gäller att få ytterligare en intendentsbefattning för Vetenskapsakademien, den saken icke får betraktas ensamt ur synpunkten att bereda anställning åt en förtjent vetenskapsman, en synpunkt som, om den gjordes gällande i och för sig, vore synnerligen beaktansvärd, men som, om den förenas med denna andra, förlorar ganska mycket af sitt värde.

Jag beklagar mycket, att jag skall behöfva uppträda emot denna sak, då jag anser det vara en heder för vårt land, om vi kunde bereda den ifrågavarande personen en anställning, som skulle sätta honom i tillfälle att ytterligare och mer, än han hittills gjort, gagna sitt fosterland samt förvärfva ökad heder och ära åt sitt lands vetenskapliga forskning. Men när jag står i valet mellan att nu i dag bifalla ett förslag, som afser att tilldela en person en tjenstbefattning för framtiden, och att för ögonblicket afslå detsamma under full öfvertygelse om att frågan skall komma tillbaka och vinna sitt behöriga erkännande, då väljer jag, trogen Första Kammarens traditioner, den första utvägen, enär jag eljest fruktar, att, om vi skulle söka att på den enskilda vägen befördra huru förtjente, vetenskapsmän som helst, sådant kunde i framtiden bära ledsamma frukter. Jag yrkar således bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Sundberg: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång uppträder i denna fråga, som man bemödar sig att göra konstigare än den är.

Hvad den siste talaren framkom med i distinktionsväg, dermed skall jag icke mycket befatta mig; ty hvar och en, som vill taga denna fråga på ett enkelt sätt, skall lätt finna, hurusom dessa distinktioner, nemligen frågan om anslag till intendenturen i och för sig och frågan om anslag till intendenturbefattningen, fäst vid viss person, hvilken dertill föreslagits af ingen annan än Vetenskapsakademien, således samma samfund som begärt anslaget, fastän genom enskild motionär, icke kunna hafva så afgörande värde och betydelse för denna Kammares beslut, som den siste talaren framhållit. Här är alls icke fråga om att ingripa i Konungens eller någon annans rätt i afseende på tjenstens tillsättande. Dessutom är hela den uppfattning, som ständigt återkommer under öfverläggningen i detta ämne, oriktig i det afseendet, att man jemt och beständigt talar om denna tjänst såsom

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr
A. G. Nathorst.
(Forts.)*

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)

alldeles enahanda med hvarje annan tjänst i staten. En sådan tjänst är icke intendenturbefattningarne vid Riksmuseet, hvilka af Vetenskapsakademien tillsättas. De äro i sjelfva verket icke annat än uppdrag, som gifvas åt vissa personer, naturligtvis med syfte, att dessa personer skola behålla dem, så länge de under sin återstående lifstid äro i stånd att sköta de med samma uppdrag förenade göromål. I den mening taget äro de naturligtvis lika med andra tjänster, men de skilja sig deri, att Vetenskapsakademien kan enligt sina stadgar, om personen icke anses vara lämplig för det uppdrag han erhållit, utan vidare omständigheter afsätta honom. Dessa intendentur äro således kort sagdt ett slags Vetenskapsakademiens förtroendemän och ingalunda tjänstemän i den mening, som vi vanligen taga detta ord. Jag vet då icke, hvarför man skulle vägra akademien att få fylldt detta sitt många gånger anmälda behof, därför att det anmäles i samband med en viss förtjent vetenskapsman, som skulle fylla behofvet och sköta den befattning, hvarom fråga är. Att när akademien sålunda sammanbundit de båda frågorna, det skall vara nödvändigt att slita dem i sär och anse hela saken omöjlig, därför att sammanbindningen en gång är gjord från vederbörande, som önska få befattningen tillsatt, det är verkligen mer än jag kan förstå. Äfven jag har mina formella betänkligheter, om det kommer an på, att Riksdagen skulle ingripa i Kongl. Maj:ts eller annan myndighets rätt. Men denna sak är af så egendomlig natur, att det här aldrig kan blifva fråga om något dylikt.

Hvad för öfrigt vidkommer, att åtskilliga ledamöter af Stats-Utskottet hafva med mycket stor högtidlighet talat om de grundsatser, som detta Utskottet följer, och det förtroende, som Utskottet åtnjuter från Kammarens sida o. s. v., så får jag säga, att alla dessa försäkringar äro enligt min tanke alldeles öfverflödiga. Det finnes icke någon inom Kammaren, som under denna öfverläggning lika litet som vid någon annan velat *klandra* Utskottet, allra minst för något sådant, som att det är noggrant, när det är fråga om att till- eller afstyrka statsutgifter. Men a andra sidan bör väl icke heller detta Utskott vara så ömtåligt om sin höga värdighet eller anse denna kränkt, ifall Kammaren vill vara mera liberal än Utskottet, och bevilja, hvad Utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka eller föreslå. Af något sådant kan jag för min del icke begripa att Stats-Utskottets värdighet är det allra ringaste kränkt; utan synes mig tvärt om, som skulle detta Utskotts ledamöter lika gerna som hvarje annan riksdagsledamot se, om hvad som godt är kan befrämjas. För min del anser jag att genom det anslag, som är begärdt, ett godt ändamål vinnes samt yrkar därför fortfarande bifall till motionärens förslag.

Friherre Ericson: Jag skall endast yttra några få ord, som skola beröra uteslutande det principiella i den föreliggande frågan. Jag skall icke tillåta mig att bestrida den ifråga varande tjänstens behöflighet, ty det är för min uppfattning alldeles likgiltigt som frågan nu föreligger. Och ännu mindre skall jag ingå i någon slags pröfning af den ifrågavarande personens lämplighet till samma tjänst, enär jag anser en sådan pröfning ligga helt och hållet utom Riksdagens befogenhet. Ty utom Riksdagens befogenhet anser jag det under alla förhål-

landen vara att, såsom motionären föreslagit, icke allenast skapa en tjänst utan äfven tillsätta tjänstens innehafvare. Man må säga hvad man behagar, så är här i alla fall fråga om att skapa en statstjänst, som förut icke finnes. Tjänsten tillsättes visserligen icke direkt af Kongl. Maj:t, men, såsom Herr vice Talmannen påpekade, är tjänstens tillsättande ett uppdrag, som Kongl. Maj:t gifvit åt en underordnad myndighet. Och i och med det samma, som Riksdagen griper denna myndighet i embetet, tillsätter äfven Riksdagen tjänsten och ingår på Konungens maktområde. Det är mina betänkligheter mot detta sätt att förfara, som jag vid detta tillfälle icke velat underlåta att uttala. Jag beder att få påminna om att här i landet funnits en tid, då Riksdagen på detta sätt ingrep icke allenast i skapandet af tjänster utan äfven i deras tillsättande, och att detta icke var så förmånligt att någon önskar den tiden tillbaka.

Den ifrågavarande personens kvalifikationer vill jag så mycket mindre bestrida, som jag skulle med min röst ofantligt gerna bidraga till att gifva honom en statspension, eller ett allmänt erkännande i form af gage för lifstid eller dylikt, om här vore fråga om något sådant. Men då här är fråga om att tillsätta en tjänst, så kan jag för min del icke biträda förslaget. Detta är en allvarsam sak; och jag anhåller, att de herrar, som möjligen hafva för afsigt begagna tillfället att bereda regeringen en dekonfitur, behaga tänka på att det medel, som nu härtill skulle användas, är af allt för allvarligt slag, ty det vore här att taga första steget på en bana, på hvilken den svenska Riksdagen efter det nya statsskicket införande hittills icke in slagit, och som jag vill hoppas aldrig skall slå in.

På dessa grunder yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: När man hör i denna Kammare under den pågående diskussionen icke allenast åtskilliga Stats-Utskottets ledamöter, utan äfven andra ledamöter af Kammaren ständigt föra det talet, att här vore fråga om att först och främst tillsätta och organisera en ny tjänst och sedermera att ingripa i Kongl. Maj:ts höga prerogativ och äfven tillsätta innehafvaren deraf, så kan man verkligen med skriften utropa: »de hafva ögon och se intet; de hafva öron och höra intet». Ty om man läser och genomtänker motionärens begäran, sådan den finnes angifven på de första raderna i hans motion N:o 26, så finner man, att här endast är fråga om att lemna ett *personligt* anslag, närmast jemförligt med en pension, åt Fil. Doktor Nathorst, på grund af hans ovanliga kunskaper och stora betydelse inom det ifrågavarande vetenskapliga facket, samt derjemte och i andra rummet att fortfarande göra honom nyttig för Vetenskapsakademien derigenom, att han skulle bestrida en andra intendentsbefattning för de botaniska och paleontologiska samlingarnes ordnande inom samma akademi. Således är det alldeles motsatsen mot hvad de herrar här förklarar, som vilja afslå motionen. Men jag förstår, att detta är det enda sättet att kunna få åstad ett sådant afslag.

En ledamot af Stats-Utskottet meddelade oss några förklaringar till grundlagarne såsom de uppfattades i Stats-Utskottet och såsom han hoppades, att de skola uppfattas äfven inom Kammaren. Det var

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)*

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathors.
(Forts.)

en besynnerlig förklaring han dervid lemnade öfver Stats-Utskottets uppfattning af grundlagarne. Det lider väl intet tvifvel, att hvilken enskild ledamot af Kammaren, som vill motionera rörande denna fråga, har rätt dertill. Och Stats-Utskottet är, efter hvad jag kan finna, skyldigt att behandla saken, såsom den förtjenar, och utreda den fråga, om hvilken motionen handlar, utan att bekymra sig derom, huruvida frågan har kommit från Kongl. Maj:t eller från enskild riksdagsman. Stats-Utskottet och särskildt den ledamot, som framställde dessa underliga grundsatser, borde dock besinna att i fråga om anslag Riksdagen är en vida viktigare part än Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t eger, såsom bekant, endast att *föreslå*, men Riksdagen allena *afgör* i penningfrågor. Således vore det bra hårdt, om den grundsats skulle göra sig gällande att, derföre att en såsom i öfrigt nödig och nyttig ansedd anslagsfråga icke kommit från Kongl. Maj:t, Stats-Utskottet icke skulle göra afseende derpå af formella skäl. Det anser jag vara högst beklagligt; och föregående riksdagar hafva till fullo visat, att de icke vilja inslä på en sådan farlig, inkonstitutionel väg.

Densamme statsutskottsledamoten frågade, om icke behovet af denna tjänst vore ständigt och huruvida icke den nu ifrågasatte skicklige naturvetenskapsmannen skulle kunna måhända fullgöra det uppdrag, som här ifrågasatts, äfven om anslaget icke nu blefve beviljadt. Jag vill i det fallet lemna honom den upplysning, att dessa samlingar i botanisk väg och särskildt af botaniska försteningar ökats till en kolossal mängd, synnerligast genom de under senare, delvis på statens bekostnad och delvis äfven genom enskild generosité företagna expeditioner inom den arktiska regionen. Det läser icke finnas någon, som är så skicklig att bedöma och lösa de svåra gåtor, dessa förstenade växter erbjuda, som just Herr Nathors. Och det är så mycket större anledning att lemna honom detta personliga anslag eller pension — ty någon lön på grund af tjänst är detta i sjelfva verket icke — som man kan befara, att om han icke här kan erhålla ett passande fält för sin verksamhet, utlandet sannolikt kommer att draga honom till sig och antagligen erbjuda honom mycket fördelaktigare vilkor, än hvarom här är fråga.

Jag erkänner, att jag icke fullt förstår den jernförelse, som min granne här framför mig gjort mellan beviljandet af ifrågavarande anslag åt denne vetenskapsman och vice konsulers utnämningar. Dessa båda saker äro så litet jemförliga, att det är för mig gätligt, att han kunnat falla in på en sådan *afväg*, om jag så får kalla det. Det är ju bekant, att vice konsuler aflönas icke med statsmedel utan ur konsulskassan, hvilken är stäld till Kongl. Maj:ts disposition. Och då dessa tjänstemän icke äro uppförda på rikets stat, så har Riksdagen derom ingenting att säga.

Hvad för öfrigt beträffar tjänster och löner, så, om Friherre von Essen behagar gå igenom förhandlingar och beslut vid riksdagarne under det nya statskicket icke allenast från 1867 utan, såsom jag har gjort, från 1809, så skall han finna, att Riksdagen beslutat och äfven satt i verket indragning af löner åt tjänstemän på ordinarie stat, men att dervid, på det att tredje mans rätt icke derigenom måtte trädas för när, innehafvaren af sådan tjänst, som Riksdagen beslutat indraga och äfven indragit, blifvit satt med full lön på indragningsstat. Det

är en mycket enkel manöver, som blifvit praktiserad icke en utan flere gånger sedan 1809.

Jag vill icke upptaga tiden längre, ehuru här vore ganska mycket att tillägga i anledning af den statsutskottsledamots yttrande, som har sin plats på kalmarebänken, utan får jag på det allvarligaste förorda bifall till motionen.

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)*

Friherre von Essen, Fredrik: Den siste ärade talaren framhöll, att man endast behöfde genomläsa de första raderna i motionen för att finna att det begärda anslaget vore helt och hållet personligt. Det står äfven på tredje raden i Utskottets föreliggande betänkande, att en *personel lön* vore begärd åt Fil. Doktor Nathorst. Men efter hvad jag förmodar, behöfver man väl genomläsa mer än de tre första raderna af betänkandet för att kunna bilda sig ett omdöme i frågan. Läser man då vidare, så finner man, att det är bevisadt i motionen, att det ändamål, i och för hvilket det begärdes ett anslag för den utmärkte vetenskapsmannen, är för Vetenskapsakademien högst nödvändigt och gagnande. Jag hemställer, om detta ändamål skall komma att upphöra den dag, då Herr Nathorst lemnar platsen, vare sig att han förflyttas till annan verksamhet eller afgår med döden. Skall då detta behof upphöra? Är det meningen, att detta vigtiga behof icke skall i första rummet tillgodoses, utan att i och med detsamma som denne man icke längre kan kvarhållas på platsen, befattningen skall upphöra? Jag frågar eder, mine herrar, om detta behof skulle anses hafva upphört, när mannen en gång komme att afgå? Om så icke är förhållandet, är det då icke en fråga om både inrättandet af en tjänst och tillsättandet af en tjänsteman? Jag vågar bestämdt påstå, att den dag, då denna tjänst lemnas af den innehafvare, som Riksdagen tillsatt, måste befattningen öfvertagas af en annan, såvidt icke ett viktigt vetenskapligt intresse skall åsidosättas.

Samme talare yttrade att prejudikat i den angifna rigtningen gifvits flere gånger under det nya statskicket, visserligen icke efter 1867, då det nya representationssättet börjades, men sedan 1809; och han tillkännagaf, att dylika ingrepp af Riksdagen skett sålunda, att tjänster blifvit indragna och att de tjänstemän, som innehaft sådana tjänster, tillgodosetts på indragningsstat, på det att icke deras rätt skulle blifva förmärad. Sådant hafva vi varit med om äfven efter 1867; och den saken har för öfrigt icke någon betydelse i denna fråga.

Samme talare har i hög grad klandrat och underkänt den framställning, som jag gjort i afseende på vissa principer, som jag ansåg att Stats-Utskottet bör följa med afseende på enskilda motioner. Det må vara hans rättighet att klandra och underkänna så mycket han behagar; men säkert är, att Stats-Utskottet i de allra flesta fall sökt följa dessa principer under lång tid. Och jag tror, att flertalet måste erkänna, att det är en lycka för landet att så skett och att det vore till skada för vårt konstitutionella statsskick, om de frånginges. Må Kammaren då tillsätta andra ledamöter i Stats-Utskottet, som följa andra vägar; och jag skall önska, att Kammaren blefve bättre belåten dermed. Den ställning, som Kammaren då komme att intaga gent emot enskilda motioner, blefve en helt annan, än den hittills varit;

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)*

men detta vore säkerligen icke till någon lycka. Det är min öfvertygelse.

Hvad nu sjelfva anslagsfrågan beträffar, så är summan en obetydlighet; och om det är så nödvändigt att tillgodose detta ändamål, — hvilket jag icke ett enda ögonblick vill bestrida — så torde väl Kongl. Maj:t af befintliga besparingar ega tillgångar nog för att i år tillgodose behofvet. Hvarom icke bör Vetenskapsakademien antagligen af sina tillgångar vara i tillfälle att för ett enda år bidraga till ändamålets vinnande. Skulle åter denna utväg icke vara befintlig, då bör man hoppas, att den utmärkte vetenskapsmannen under detta år egnar sin tjänst åt vårt land för att vid en blifvande riksdag, då, såsom jag hoppas regeringen tager frågan om hand, kunna för all framtid förvärfvas åt vårt land.

Huru jag sålunda ser saken, anser jag att ett uppskof med frågan icke kan vara så farligt, att man derföre bör frångå viktiga principer, som hittills varit noggrant följda, men hvilka nu beklagligen flere utmärkte män förenat sig om att öfvergifva. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Jag är mycket ledsen, om några ord, som jag fälde, skulle anses på något sätt sårande för Stats-Utskottet och dess ledamöter. Emellertid har nu frågan stigit allt högre och högre, icke blott, såsom det blifvit antydt, till ett förtroendevotum mot Stats-Utskottet, utan äfven, såsom en annan talare har påstått, till en dekonfityr för regeringen. Man har endast velat antyda att Utskottet möjligen gjort sig skyldigt till ett missförstånd, ett yttrande, som tagits mycket illa upp. Men nu hemställer jag till herrarne, om icke af samtliga de förste talarne är anmärkt och af de andra, som sist hade ordet, medgifvet, att missförstånd egt rum, då Utskottet har sagt: »Uppenbart synes nemligen, att endast en öfverordnad myndighet kan vara i tillfälle att bedöma, huruvida icke till äfventyrs på samma forskningsområde funnes andra för den verksamhet, som afsetts, lika duglige och högt förtjente män; och vid sådant förhållande synes den väg, motionären föreslagit för beredande åt Doktor Nathorst af den anställning, hvilken ansetts böra tilldelas honom såsom en framstående forskare i sin vetenskapsgren, icke böra väljas». Detta är Stats-Utskottets kardinalskäl och deremot har blifvit anfördt, att det är alldeles icke i fråga satt att någon öfverordnad myndighet skall pröfva något, utan helt enkelt att vården af de botaniska samlingarne är anförtrodd åt Vetenskapsakademien. Jag kallar detta missförstånd och till straff för att jag vågat yttra något sådant påstod en utskottsledamot, att det varit jag, som gjort mig skyldig till ett stort missförstånd. Jag har sagt, att akademien anmäler först behofvet af en dylik plats och att sedan kommer frågan om den person, som skall bekläda den. Om den ärade talaren hade genomläst akademiens skrivelser i ämnet, hvilka äro af olika datum, så skulle han veta hvad som står i den första och hvad i den andra. Men jag tror icke, att han har så stor reda på saken. Det är nu sagdt, att akademien är denna öfverordnade myndighet. Men det är ju samma myndighet, som har begärt anslaget. Huru kan man då gripa någon myndighet i embetet,

om man bifaller hvad den begärt? Ännu värre är det, då man vill tyda hela frågan som ett misstroendevotum för Stats-Utskottet. Ingen meniska har tänkt derpå, så vida icke Stats-Utskottets ledamöter sjelfva talat derom.

Hvad jag sagt om principen, som Stats-Utskottet gemenligen följer i anslagsfrågor, är ingalunda att den är oriktig, icke heller har jag sagt något, som kunnat skäligen föranleda en utskottsledamot att säga: »godkänner I icke våra principer, så väljen då andra ledamöter»; utan hvad jag sagt är blott det, att anförda principer icke voro tillämpliga på förevarande fråga. Dernäst hördes ett påstående, att man var på väg att söka bereda regeringen en dekonfityr. När det nu är fråga om att bereda en större vård och uppsigt öfver de naturhistoriska samlingarne, när det är fråga om att bereda en högt förtjent vetenskapsman en anställning, och det är fråga om att Vetenskapsakademien är den, som här har uppträdt och förordat saken, att då midt här under Svea rikets Erkebiskop, förutvarande Statsministern Friherre De Geer och min ringhet skulle hafva sammansvurit sig med Friherre Klinckowström för att bereda regeringen en dekonfityr — det förefaller mig vara något löjligt. En annan talare sade, att om det nu vore så nödvändigt detta anslag, och om det skulle vara farligt för oss att blifva af med en så förtjenstfull vetenskapsman, så kan ju akademien af sina egna tillgångar skaffa de nödiga medlen. Denna anmärkning lär äfven hafva blifvit gjord inom Utskottet och meddelad till en Vetenskapsakademiens ledamot, som bad dess sekreterare att gifva ett officielt intyg om huru det dermed kunde förhålla sig, hvilket denne gjort. Då nu detta påstående blifvit upprepadt, är jag därför i tillfälle att upplysa förhållandet och beder att få i största korthet med några siffror meddela, huru det är med denna sak. Riksmuseum, som står under Vetenskapsakademiens vård, har meddelats anslag af tillsammans 108,430 kronor; men dessa anslag äro alla använda för sina specifika ändamål, från hvilka de icke kunna dragas. Sedan komma akademiens egna tillgångar, af hvilka den skall bestrida löner, tryckningskostnader, betjening, instrument och inventarier, räntor o. d. På så sätt gå utgifterna till 77,045 kronor, och då inkomsterna gå till 78,960, så finnes det således ett mycket ringa öfverskott af 1,915 kronor, hvilket hvar och en torde finna icke vara tillräckligt till ett ändamål sådant som det ifrågavarande, knappast mer än som är nog för oförutsedda behof. Det är således för akademien omöjligt att här träda emellan, utan vill Riksdagen ändamålet, så hoppas jag att Riksdagen skall bevilja anslaget. Jag har endast en anmärkning till att göra emot den siste talarens yttrande, att med detta anslag ovilkorligen skulle afses tillsättande af en befattning. Men om vi en gång gifvit anslag till en person, som skall bestrida denna vård om de naturhistoriska samlingarne, så kan det ju icke undvikas att vid anslaget äfven personen omnämnes.

Dessutom vill jag erinra om, att vi, trots de förtjenster Berzelius inlagt, nu icke hafva någon kemisk intendent. Prejudikatet är således icke så farligt. Om också Herr Nathorsts rang inom vetenskapen icke är så stor som hans, skulle det dock vara en stor vinst för oss att

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)*

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr
A. G. Nathorst.
(Forts.)

med den ifrågavarande befattningen fästa honom vid Vetenskapsakademien. Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

Herr Bergström: Det må tillåtas äfven mig att i korthet angifva den synpunkt, hvarifrån jag bedömer förevarande fråga, och som bestämmer det votum, jag kommer att i saken gifva. För mig ställer sig frågan enklare än för flere föregående talare. Jag kan nemligen icke finna annat, än att motionären har föreslagit rent af en belöning, en *nationalbelöning* åt en förtjent vetenskapsman. Men han har icke föreslagit denna belöning ovilkorligen, utan han har dervid fäst det vilkor, att denne vetenskapsman skall tillgodose ett vetenskapligt behof, som åtminstone för närvarande förefinnes. Jag behöfver väl icke erinra denne högt ärade Kammare vid huru många tillfällen svenska Riksdagen har begagnat sin rätt att meddela nationalbelöningar åt utmärkta förtjenster i det ena eller andra afseendet. Jag kan icke finna, att den omständighet, att man på samma gång man föreslår en belöning åt en person äfven ålägger denne person att till gengäld tillgodose ett behof, det vill i förevarande fall säga att ordna och vårda de palæo-botaniska samlingarne vid Riksmuseet, gör förslaget till en fråga om tillskapande af en ny tjänst.

En ledamot af Stats-Utskottet, som befarade de största vådor af ett bifall till motionen, frågade, huru det skulle gå, när denne vetenskapsman afginge från sin befattning. Han antog tillika, att då skulle denna befattning nödvändigt komma att förtfara. Jag får deremot endast återöpa den satsen: »den dagen, den sorgen». Här är *nu* endast fråga om att belöna en utmärkt vetenskapsman, att hålla honom kvar i landet och förebygga att icke utlandet, der han åtnjuter så stort anseende, kallar honom till sig. Detta är hufvudsak, och hvad som för öfrigt må af Vetenskapsakademien anses stå i första eller andra rummet, tillgodoseende af det vetenskapliga behofvet eller vetenskapens belöande, det kan vara likgiltigt.

Motionären har tydligen i främsta rummet satt syftmålet att tilldela en belöning åt denne vetenskapsman. Om han under tiden, som kan förflyta, innan regeringen vidtager någon åtgärd i saken, blifver kallad till en post i utlandet, skall vårt land säkert komma att ångra det. Jag vill i sådant afseende erinra om, huruledes en berömd vetenskapsman i Danmark, professor Warwing, blef kallad hit till Sverige, och hurusom, då det var *för sent* för Danmark att behålla denne man, det blef en allmän klagan af den bildade delen af Danmarks befolkning. Det kan komma att gå på samma sätt här. Visserligen kan man hoppas att, om motionen nu blifver, såsom Stats-Utskottet har tillstyrkt, afslagen, regeringen på grund af här gjorda uttalanden skall göra något i saken; men visst är det icke. Jag kan därför icke vara riktigt nöjd med en sådan utgång, eftersom denna fråga redan tre gånger varit underställd regeringen, utan att regeringen framlagt något förslag. Jag vill härjemte erinra derom, att, då fråga var om afskaffande af adjunkturerna vid universiteten och införande i stället af extraordinarie professurer, det sades, och jag vill minnas att det äfven förekom i Stats-Utskottets utlåtande, att, när en synnerligen förtjent vetenskapsman fans, man kunde begära en *personlig* lön åt honom.

Detta praktiseras mycket i Norge. Då en framstående vetenskapsman der behöft anställning, har regeringen gjort framställning derom till Stortinget, och Stortinget har äfven af eget initiativ beviljat professorslön, när det gält att fästa vid landet en utmärkt vetenskapsman; särskildt tror jag detta var fallet med professor Broch, då han afgick som statsråd.

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)*

Då saken nu för mig ställer sig så enkel, och jag på grund af de intyg, som här äro åberopade, icke kan finna annat än att det vore en stor vinst för landet att åt sig bevara denne unge framstående vetenskapsman, som för det svenska namnets runor med den äran, yrkar jag afslag å Stats-Utskottets betänkande och bifall till motionen.

Grefve Mörner: Till det mest grannliga för en riksförsamling hör tvifvelsutänkt tillse, att den håller sig inom de gränser, som grundlag och häfd utstakat i anseende till maktfördelningen mellan regeringen och nationalrepresentationen. Stundom föreligger en fråga, som väcker sympati och äfven kan förtjena sådan, hvarför man önskar framgång deråt, och då är så frestande att låta jemkningshågen inträda, anse, »det är ju icke så farligt för denna gång», och dermed så vackert och sakta åsidosätta skyldigheten att noga tillse lagligheten af hvad man gör. Ett sådant förfarande är dock af farligaste art, ty hvad som skett en gång, kan sedan flere gånger förnyas, och då känslan af lagbundenhet vikit för begäret att få handla efter önskan, inledes möjligen småningom det förhållande, då samhällets angelägenheter i vräng måtto kunna bestämmas, icke enligt lagbeskrifna rättigheter, utan efter öfvermakt och deraf följande godtycke. Det är icke endast synbart stora orsaker, som åstadkomma stora verkningar, utan det är ofta skenbart mindre förhållanden, åt hvilka man gifvit spelrum, som småningom hafva följder, de der inverka förstörande på samhällsinrättningarne. En föregående talare har erinrat om den tid, då svenska Riksdagen tillsatte tjänster och utdelade belöningar, och granska vi närmare förhållandena från denna tid, så finna vi, att det rätt ofta var parti-grupperingar, som då afgjorde sakerna utan afseende på rättvisa och förtjenst. Från 1765 års riksdag till exempel omförmäles en man, hvilkens namn jag icke här vill nämna, utan må det så mycket som möjligt vara glömdt, men som, då han hade inför Banko-deputationen uppträdt med skarpa anmärkningar mot Riksbankens förvaltning, blef erbjuden en kommissarietjänst derstädes, med lön och utan tjänstgörings-skyldighet, enottog befattningen och — återtog sitt memorial. Sådana förhållanden önskar jag ingalunda må i Sverige åter ega rum. Detta förslag, som nu är i riksdag, åsyftar visst ingenting sådant. Jag erkänner från början dess goda och välmående syfte att förskaffa en förtjent vetenskapsman den utkomst, hvaraf han skulle vara i behof, och dymedelst fästa honom vid Sverige. Jag måste endast beklaga, att säkerligen alldeles omedvetet och främmande för motionären, ligger dock uti förslaget något af hvad jag nu antydt, ty efter Sveriges lagar och sedvänjor är det Kongl. Maj:t, som tillsätter tjänstemän och förordnar om tjänster och icke, på sätt dock hemställdt är, Riksdagen. Nu säger man, att det här icke är fråga om en tjänst, utan att det vore endast en belöning. Men om man läser igenom motionen, finner

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr.
A. G. Nathorst.
(Forts.)

man något annat. Nu kan visserligen en sådan läsning ske på olika sätt och så att det verkar förvirring, och den talare, som yttrade, »de hafva ögon och se dock intet, de hafva öron och höra dock icke», han måtte sjelf icke hafva ögon, ty han har icke sett eller inhemtat hvad här i motionen står, om han läst till slut. Här föreslås nemligen för Herr Nathorst en aflöning under hans återstående lifstid af 4,000 kronor i fast lön och 1,000 kronor tienstgöringspenningar årligen jemte två ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor. Om icke detta är hela apparaten för en lön, så begriper jag icke saken. För åtnjutande häraf skulle han vidare värda de delar af Riksmuseets botaniska och paleontologiska samlingar, som af akademien komme att bestämmas, samt att ställa sig till efterrättelse den instruktion, akademien för honom utfärdade. Nu har man också sagt, att det är Vetenskapsakademien, som tillsätter dessa tienstmän och att man således icke trädde regeringens rätt för nära. På den frågan har Herr vice Talmannen i mitt tycke afgifvit ett nöjaktigt svar. Är det någon, som önskar vidare upplysningar, så behöfver han blott slå upp statskalendern, pagina 672 och 673, der stå embets- och tienstmän vid Vetenskapsakademien och intendenterna för dess samlingar, så många de för närvarande äro, och jag föreställer mig, att dessa intendenter icke af Vetenskapsakademien förordnas alldeles efter behag, utan lär det så gå till, att den får Kongl. Maj:ts bemyndigande att anställa så och så många intendenter. Hvad angår medlen till deras aflöning, förmodar jag, att akademien har en stat att följa och icke blott sitt godtycke. Kunde man med rimlighet säga, att det verkliga icke vore fråga om en tienst, då skulle jag rösta för denna sak, emedan allting visar, att Doktor Nathorst är en utmärkt man, och ingen skulle högre än jag önska att fästa honom vid Sverige och gifva honom icke blott denna lön, utan kanhända vida derutöfver, till belöning för hans förtjenster. Icke kan jag veta hvad regeringen gör och tänker, men jag har dock all anledning antaga för afgjort, att Herr Nathorst så fort som möjligt kommer att från regeringens sida tillgodoses på bästa sätt, och, om äfven i år sådant icke skett, torde det berott på särskilda nu befintliga förhållanden, de der till nästa år icke vidare förefinnas. Egentligen trängande behof af understöd har icke heller varit för handen, då, efter hvad statskalendern upplyser, fastän det här icke ännu blifvit nämndt, Herr Nathorst för närvarande är geolog på rikets stat. Den lön han såsom sådan uppbär känner jag icke till beloppet, men det är uppgifvet, att den kan gå till belopp något så nära motsvarande det, som motionären nu föreslagit, hvadan genom ett uppskof skadan icke skulle blifva stort annan än den, att han möjligen får lof att begära tienstledighet från den ena befattningen och sedan tillåtas att med bibehållande af sin lön som geolog tienstgöra inom Vetenskapsakademien, som sålunda kunde tillgodogöra sig hans utmärkta talang. För dem, som kunna fästa sig vid auktoritetstro, får jag äfven påpeka, hurusom en annan högt ärad talare, Friherre De Geer, framhöll lifligt Doktor Nathorsts förtjenster, men gjorde likväl icke något yrkande utan åtnöjde sig med att yttra den önskan, att Herr Nathorst ett annat år kunde erhålla den nu för honom fordrade anställningen. Hos den forne Justitieministern synes minnet och medvetandet af hvad

grundlagen bjuder hafva förhindrat annat uttalande. Då nu, som sagdt, svårligen någon skada skulle uppstå genom ett uppskof, då Herr Nathorst redan har lön på stat, och då, såsom andra talare antydde, Kongl. Maj:t, om Herr Nathorsts inkomster behöfva ökas, är i tillfälle att utaf besparingarne å åttonde hufvudtiteln gifva honom en gratifikation, och då han icke heller kan finna sin ära förnärad af den diskussion, som här blifvit förd, enär man fullt erkänt hans förtjenster och yttrat för honom välvilliga önskningsar, men genom bifall till motionen ett ingrepp skulle göras i det statsskick, som gäller och bör gälla, och hvars orubade bibehållande är af ojemförligt mera vikt än att en ny tjänst för Herr Nathorst i år blifver skapad, finner jag mig med allt skäl böra yrka bifall till Utskottets hemställan. För öfrigt är jag öfvertygad, att Herr Nathorst till sina andra förtjenster äfven lägger den att vara en varm fosterlandsvän, som, då han blifvit upplyst om förhållandet, skall inse att hvad här är föreslaget skulle blifva alltför dyrköpt, då det skulle föra Riksdagen in på en oriktig bana i förhållande till regeringen, och att således äfven han utan missnöje finner sig uti ett uppskof, som för honom icke innebär någon förödmjukelse.

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr
A. G. Nathorst.
(Forts.)*

Rop hördes nu på proposition.

Herr Widén: Uti den föreliggande motionen möter oss en dualism, som satt Stats-Utskottet först och Kammaren nu uti ett icke ringa bryderi. Här begäres statsanslag till inrättandet af en ny tjänst och till belöning på samma gång för en utmärkt vetenskapsman. Utskottet, som förklarar sig vara välvilligt stämdt både för det ena och det andra i sak, har dock af formella skäl afstyrkt motionen i sin helhet, alldenstund Riksdagen, om motionen bifölles, å ena sidan skulle tråda Kongl. Maj:ts berättigade initiativ för nära och å den andra hans prerogativ. Jag anser fortfarande att Utskottet anfört goda skäl för det slut, hvartill det kommit. Man har visserligen nu i denna Kammar skarp sinnigt försökt att borttolka det ena skälet efter det andra och i all synnerhet att bringa enhet i tvåfalden. Jag vill ej närmare ingå på ett bemötande af dessa tolkningar. För mig kvarstår i allt fall det enkla sakförhållandet, att af enskild motionär begäres att Riksdagen skall skapa en ny tjänstebefattning för en namngifven persons befordran, och att ett bifall hertill skulle skapa ett prejudikat af så farlig beskaffenhet, att vi till nästa riksdag hade att motse ett mångdubbelt antal enskilda motioner af enahanda syfte. Ty huru många förtjenta vänner ega vi icke, en och hvar, som vi under denna nya ordning skulle anse oss böra framdraga till befordran på statens bekostnad.

Men när jag nu med Utskottet uttalar mitt afstyrkande af den föreliggande enskilda motionen, så beder jag att få uttrycka mitt hopp derom, att frågan måtte vid nästkommande riksdag framställas från det hållet, hvarifrån den bör komma, nemligen från Kongl. Maj:t, samt att hon derjemte varder så sofrad, att endast hvad som tillhör riksdagen att handlägga blifvit för densamma framlagdt.

Ropen på proposition upprepades.

Angående
en personel lön
åt Fil. Dr A.
G. Nathorst.
(Forts.).

Friherre von Kræmer: Jag skall efter min vana icke länge upptaga Kammarens tid. Jag skulle icke hafva yttrat mig i denna fråga, om jag icke uppkallats af de anmärkningar, som framstälts af en talare till höger om mig mot den ofta både af mig och andra ledamöter af Stats-Utskottet uttalade satsen, jag vågar säga den nödvändiga satsen, att man ej gerna beviljar anslag på grund af enskilda motioner, så vida icke särdeles talande skäl dertill förefinnas. Den ärade talaren tycktes glömma den så ofta, att det blifvit trivialt, citerade 39 § i Riksdagsordningen, hvilken ålägger Stats-Utskottet att göra »nödiga indragningar». Jag skall också be att få hänvisa till 55 § i Riksdagsordningen, der en bestämd skilnad är uppdragen mellan enskilda motioner i ämne, som tillhör ständigt Utskotts behandling, hvilka icke få väckas längre än tio dagar från Riksdagens början, och de Kongl. propositionerna. Jag hemställer till herrarnes praktiska sinne hvart det skulle taga vägen, om Utskottet skulle, så att säga, slå upp dörren på vid gafvel för de enskilda motionerna och behandla dem på alldeles samma sätt som de Kongl. propositionerna, huru motionernas antal då skulle mångdubblas och huru man slutligen skulle nödgas återgå till samma restriktion som nu. Att deremot ingen af det nuvarande Stats-Utskottet hyser den tanken, att anslag på grund af enskilda motioner nödvändigt måste förkastas, ligger i öppen dag, och jag behöfver i det hänseendet blott hänvisa till 47:de och 63:dje punkterna i nu förevarande betänkande, der Stats-Utskottet tillstyrkt anslag på grund af enskilda motioner, emedan de i dessa punkter afhandlade förslag syntes Utskottet vara af en särdeles trängande beskaffenhet.

En annan talare har ansett ifrågavarande anslag som en nationalbelöning; men jag tillåter mig säga, att det är en besynnerlig form för en nationalbelöning, då man bestämmer 4,000 kronor i fast lön, 1,000 kronor i tjenstgöringspenningar och två ålderstillägg. Det torde väl icke vara formen för en nationalbelöning.

Om nu Kammaren, såsom jag hoppas, bifaller Stats-Utskottets förslag, blir det väl endast ett uppskof med frågan till ett annat år, och de blommor, som den palæontologiska botaniken har att uppvisa, de vissna icke på ett år.

I hopp att frågan en annan gång må framkomma i mera utredd form, då jag för min del skall rösta för densamma, är det som jag nu på anförda skäl måste yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Å nyo hördes rop på proposition.

Herr Forssell, Hans: Äfven jag anhåller att få ansluta mig till det yrkande, som blifvit framställt af Kammarens vice Talman. Jag hyser så mycket som någon annan i denna Kammare de varmaste välönskningar för den sak och den person, hvarom här är fråga; men vidhållandet af den rätta gränsen för Riksdagens befogethet sätter jag långt högre än framgången af dessa önskningar, och jag skulle på det djupaste beklaga, om en sådan tillfällig framgång skulle köpas genom rubbning af denna befogethetsgräns, som skulle gifva ett prejudikat, hvartill denna Kammare skulle vara den sista att bidra. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Häruti instämde flere ledamöter.

Herr Grafström: Jag anhåller endast att få uttala att de betänkligheter, som ordalydelsen af motionärens förslag här uppväckt, icke skulle kunna afhålla mig ifrån att söka med min röst bidra till, att den förtjenstfulle vetenskapsman, hvarom nu är fråga, skulle erhålla det begärda anslaget, äfvensom att Vetenskapsakademien skulle blifva i tillfälle att få sina palæontologiska samlingar ordnade och väl skötta. Då emellertid af diskussionen framgår, att många af Kammarrens ledamöter hysa sådana formella betänkligheter, hvilka kunna vara menliga för sakens afgörande, så tager jag mig friheten föreslå, att Första Kammaren ville, med afslag å Stats-Utskottets betänkande i denna punkt, på det sätt bifalla motionen, att ett belopp af 5,000 kronor ställes till Kongl. Maj:ts förfogande, att användas till ordnande af ifrågavarande samlingar.

*Angående
en personel lön
åt Fil. Dr A.
G. Nathorst.
(Forts.).*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan, dels afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen, dels slutligen, af Herr *Grafström*, att Kammarren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle på det sättet bifalla motionen, att ett belopp af 5,000 kronor ställes till Kongl. Maj:ts förfogande, att användas till ordnande af de ifrågavarande samlingarne.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan såsom kontraposition dervid antagits afslag å Utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 19 punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 12 a,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, afslås punkten och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 71;

Nej 30.

20:de och 21:sta punkterna.

Biföllos.

22:dra punkten.

Lades till handlingarna.

Anslag till
Lifrustkamma-
rens flyttning
m. m.

23:dje punkten.

Mom. a).

Bifölls.

Mom. b).

Herr Statsrådet Hammarskjöld: I denna punkt har Stats-Utskottet föreslagit en nedsättning af det anslag, som Kongl. Maj:t begärt. Kongl. Maj:t hade önskat ett anslag af 5,800 kronor för tillämpningen af den stat, som finnes i betänkan det intagen. Stats-Utskottet har i stället föreslagit, att en summa af 4,600 kronor skulle för ändamålet ställas till Kongl. Maj:ts förfogande. Skilnaden, 1,200 kronor, är ganska obetydlig och den är det så mycket mer, som Utskottet motiverat sin framställning, bland annat, dermed, att Utskottet antagit att inflyttningen i slottet icke skulle kunna ega rum förrän långt fram på år 1884, hvarför den nya stat, som kan bestämmas, skulle behöfva tillämpas blott en del af året, då det mindre anslaget borde vara tillräckligt. Utskottet har således sjelf antydt, att en framställning om en förhöjd summa för ett annat år kunde hafva utsigt att vinna Utskottets understöd. Likafullt anhåller jag få påpeka, att Kongl. Maj:ts framställning icke saknat skäl för sig. Visserligen är det sant, att föreståndaren för närvarande icke har mer än 500 kronor i arfvode, under det att han enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle få 2,000 kronor, men det är att märka, att dessa 500 kronor bestämdes på en tid, då föreståndaren för Lifrustkammaren tillika var intendent vid nationalmuseum och hade äfven åtskilliga andra uppdrag, hvarför detta arfvode blott var en liten del af de många som han då åtnjöt. Då ansåg man icke skäl att bestämma beloppet högre, men när nu fråga är om att anställa en bildad person, som skulle egna en god del af sin tid åt Lifrustkammaren, är denna summa uppenbarligen otillräcklig. Vidare vill jag erinra derom, att en lifrustmästare icke är att jemföra med en vanlig vaktmästare. Det fordras vana och skicklighet att sköta och rengöra dyrbara vapen o. d., och detta kan icke uppdragas åt hvem som helst.

Det är icke heller möjligt att fordra, att Kongl. Maj:t, sedan han afstått den lokal, i hvilken Lifrustkammaren skulle inrymmas, derefter skall bekosta underhållet af densamma, hvarför särskildt anslag ärfven till det ändamålet erfordras. Jag tror alltså, att det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp icke är högre, än behofvet verkligen kräfver.

Emellertid på det af Stats-Utskottet anförda skäl lägger jag icke synnerlig vikt på sjelfva anslagsfrågan, men beder att få fästa Kammarens uppmärksamhet på något annat. Utskottet har nemligen uttryckligen sagt, att enligt Utskottets mening samlingarne borde ställas under Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-akademiens inseende. Detta förslag har Utskottet fått från minoriteten i den komité, som uppgjort förslag till Lifrustkammarens förflyttning. Utskottet säger att detta

minoritetens förslag blifvit i afgifvet yttrande biträdt af Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-akademien. Detta är uppenbarligen någon liten inadvartens å Utskottets sida, ty det yttrande af nämnda akademi, som Utskottet åberopar, är afgifvet den 14 December 1880, men komitéén tillsattes först under loppet af år 1881. Naturligen kunde icke akademien biträda ett yttrande af en minoritet i en komité, som ännu icke fans till. Utskottet har i sjelfva verket vändt om förhållandet, som är följande. Löneregleringskomitéén hade föreslagit, att Lifruskammaren skulle sammanslås med Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-akademiens samlingar, men akademien förklarade, att så väl utrymme för en sådan sammanslagning saknades, som ock att tjänstemannaper-sonalen vid statens Historiska museum vore otillräcklig för att åtaga sig vården af äfven dessa samlingar. Sedermera kom akademien på delvis andra åsichter, hvilket torde i någon mån sammanhänga dermed, att akademiens äldre sekreterare lemnade platsen för sin son, hvilken hade något andra åsichter än hans fader haft. I utlåandet af den 14 December 1880 säger akademien, att dessa samlingar borde ställas under akademiens inseende och sammanslås med den moderna afdelningen af akademiens egna samlingar, för att på så sätt bilda ett kulturhistoriskt museum. Meningen vore således, att dessa samlingar skulle utbrytas från statens öfriga samlingar och bilda ett alldeles nytt museum. Denna idé upptogs af minoriteten i 1881 års komité, en minoritet, bestående af två personer, af hvilka den ene var just akademiens sekreterare, som kontrasignerat skrifvelsen af den 14 December 1880. Nu har Stats-Utskottet åberopat dessa uttalanden, då det framställt sin åsigt att samlingarne borde ställas under Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-akademien. Huruvida Stats-Utskottet dervid tänkt i samma riktning, som detta förslag i sjelfva verket afser, eller att af dessa samlingar skulle bildas ett nytt kulturhistoriskt museum eller icke, det vågar jag ej afgöra. Det synes icke rätt klart af Stats-Utskottets betänkande. Har Utskottet tänkt detta, då fruktar jag, att den bebådade besparingen kommer att i stället blifva en betydande statsutgift. Vi få ett nytt museum, för hvilket vi måste hafva en ny byggnad, ty omöjligt är att inrymma ett sådant museum i den lokal, som nu är i fråga. Derjemte vill jag fästa uppmärksamheten på, att hela frågan om ett kulturhistoriskt museum är ganska omtvistad. Det finnes en annan art af sträfvanden, som i stället vilja bilda ett konst-industrielt museum, der föremålen ordnades icke efter historisk tidsföljd, utan från estetisk-teknisk synpunkt, hvilket anses blifva till gagn för industri och slöjd. Denna fråga är af invecklad beskaffenhet, och det är icke min mening att nu gifva något yttrande vare sig för den ena sidan eller för den andra, men jag kan icke neka, att det uttalande, som förekommer i Stats-Utskottets betänkande, smakar något af att taga parti för ett kulturhistoriskt museum, utan att dock någon utredning finnes, hvaraf man kan sluta, om de argument, som anföras å ena och andra sidan, varit under öfvervägande i Utskottet. Stats-Utskottet har nu såsom skäl anført, att det skulle vara lämpligt, att dessa samlingar, med hänsyn till deras egenskap att egentligen vara historiska, ställas under Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-akademiens inseende. Jag nekar icke, att detta är ett beaktansvärdt skäl; men Utskottet säger

*Anslag till
Lifruskammarens
flyttning
m. m.
(Forts.).*

Anslag till
Ljfrustkamma-
rens flyttning
m. m.
(Forts.)

också, att en sådan anordning antagligen skulle kräfvä en lägre kostnad mot upprättande af en själfständig styrelse. Detta vet jag icke om jag kan biträda. Den själfständiga styrelse, hvarom komitén talat, skulle vara en icke aflönad styrelse, och en icke aflönad styrelse kan icke blifva dyrare än Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien. Deremot får jag nämna, att jag, i likhet med Utskottet, icke är mycket benägen för en särskild styrelse af det skäl, att en sådan styrelse lätt gifver anspråk till utvidgning af dessa samlingar, hvilket jag tror att man bör vara försiktig med. Men det fins en annan möjlighet, som Utskottet icke tänkt på, och det är att låta samlingarne bibehålla den förbindelse, som de länge haft med Nationalmusei samlingar, då Nationalmusei nämnd skulle hafva värden derom, och hvarigenom man mindre toge parti i denna omnämnda tvistefråga, i ty att man bibehölle ett förhållande, som delvis förut egt rum. Annu är denna fråga en öppen fråga, men jag har velat säga detta, på det att icke den åsigten må anses alldeles oomtvistelig, att dessa samlingar ovilkorligen böra ställas under Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien, en fråga, som jag tror förtjena grundligt öfvervägande.

Herr Törneblad: Jag är långt ifrån att på något sätt vilja motsäga den föregående talaren, helst som jag tror, att af Stats-Utskottets utlåtande tydligt framgår, att Utskottet tänkt sig, att saken skulle ordnas med så liten kostnad som möjligt, särskildt med afseende på det närvarande; och jag bekänner villigt, att jag gerna sett, att Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet bifallits; men, då invändningar mot detsamma gjordes, fann jag för min del, att det för nästa år, såsom också Stats-Utskottet uttryckt, kunde vara temligen likgiltigt, hvilketdera som skedde, då ju anslaget troligen icke komme att utgå till sitt fulla belopp för det året. Hvad beträffar frågan om framtida uppsigt öfver museum, medgifver jag gerna, att det är ett mindre riktigt uttryck i betänkanDET, att Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien *biträdt* minoritetens i komitén åsigt; men det visar sig tydligt, att meningen endast varit att säga, att akademien uttalat ungefär samma åsigt som komiténs minoritet. Det är visserligen sant, att denna minoritet endast bestod af två personer, men majoriteten bestod af icke mer än tre, hvarför skilnaden ej är så särdeles stor. Det är också sant, att en af de två var densamme, som uttalat sin mening i akademiens skrifvelse af den 14 December 1880, men Stats-Utskottet har icke heller velat taga parti, det försäkrar jag, för ett kulturhistoriskt museum i en framtid, och jag är öfvertygad, att Kammarens ledamöter skola sätta tro till mitt uttalande härom. Men deremot hafva vi tänkt oss den möjligheten, att den oaflönade nämnd, som ansetts nu kunna blifva styrelse, i en framtid skulle blifva aflönad, hvilket ju ock mycket lätt kan kända, så att fördelen af en billig styrelse då skulle försvinna.

Beträffande nedsättningen af det till föreståndaren föreslagna arvode, så skulle jag likaledes gerna sett, att han fått något mer; men meningen har dock icke varit att han ens för nästa år skulle bibehållas vid så litet belopp som femhundra kronor; ty jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att i den närvarande staten, 3,600

kronor, till hvilken bör läggas 1,000 kronor för brännmaterial, gjorts en förändring så till vida som vaktbetjeningens arfvoden blifvit minskade men andra poster ökade, så att dock i det hela utgiftsbeloppet utom föreståndarearfvodet minskats med 300 kronor, med hvilka man kan öka föreståndarens arfvode, utom det att brännmaterialet under det första året möjligen kan gå till mindre belopp än 1,000 kronor, då samlingarne icke komma att inflyttas i slottet förrän under loppet af år 1884. Jag skulle emellertid, såsom jag redan nämnt, önskat, att summan i sin helhet blifvit beviljad, men det var icke skäl att strida derom, då hufvudsaken var att få medel till samlingarnes förflyttning till slottsflygeln. Skulle frågan komma före vid en följande riksdag och jag för min del hafva något att yttra dervidlag, så skulle jag icke undandraga mig att försöka verka för högre anslag, om förhållandena så kräfva, men för närvarande har det synts mig klokast att stanna vid det nu af Stats-Utskottet föreslagna beloppet, hvarå jag anhåller om bifall, under bestämdt förklarande att Utskottet, så vidt jag känner, icke velat uttrycka något slags opinion för ett kulturhistoriskt museum.

*Anslag till
Lifrustkamma-
rens flyttning
m. m.
(Forts.)*

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och momentet bifölls.

24:de—29:de punkterna.

Biföllos.

30:de punkten.

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universi-
tetet i Upsala.*

Friherre von Essen, Fredrik: Den motion, som nu föreligger till afgörande för Första Kammaren och Riksdagen, kan må hända för många synas vara af mindre vikt. Man föreställer sig må hända, att genom afslag å Herr Casparssons motion endast ett uppskof skulle ske med den sak, som motionen afser. Så är dock icke förhållandet. Redan under Carl den XI:s tid beviljades medel till den institution, motionen afser, nemligen undervisning i ridning vid universitetet i Upsala; och de byggnader, som nu rifvas eller till en del redan äro rifna och under detta år komma att afröjas, hafva stått der i öfver 200 år. I och med detsamma dessa byggnader afröjas, kommer ock institutionen antagligen att upphöra. Det är nemligen icke möjligt att en exercitiemästare eller den instruktör, som af akademien antages för ledande af dessa öfningar, vidare skall kunna bibehålla sin plats eller att undervisningen i detta ämne skall komma att fortgå, så vida det icke finnes någon undervisningslokal — i detta fallet ridhus — eller något förvaringsrum för undervisningsmaterielen — i detta fallet stall. Att underhålla en institution utan att hafva någon plats, der undervisningen kan förläggas, är omöjligt; och med visshet kan det antagas, att ifrågavarande institution utan anslaget beviljande kommer att upphöra. Mot ett sådant antagande har man anfört många skäl. Bland annat har man framhållit den utvägen, att ett enskildt bolag skulle kunna uppstå, som gjorde det möjligt för den af akademien antagne instruktören att ordna undervisningen i ridning för den studerande ungdomen

Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universi-
tetet i Upsala
(Forts.)

uti en lokal, som detta bolag skulle låta uppbygga och der hästar skulle ställas upp till erforderligt antal. Men det är ju tydligt för hvar och en, att omkostnaderna för en sådan inrättning äro sådana, att afgifterna måste blifva synnerligen höga för den undervisning, som der skall bedrivas, så att antagligen det icke blefve möjligt för det större antalet elever att der åtnjuta någon undervisning, emedan afgifterna blefve för dyra. Det är dock naturligt, att den verkan, den nytta, som man af en dylik institution har att vänta, hufvudsakligen är beroende derpå, att priset blir så lågt, att det blir möjligt äfven för de ynglingar, hvilka icke hafva särdeles stora tillgångar, att begagna sig af densamma. För så vidt det större antalet elever skulle deraf kunna hafva nytta, måste det vara en statsinstitution, och det kan synas billigt, att, då det varit statens byggnader, som nu till följd af bebyggandet af den hittills varande platsen för ridhuset och stallet komma att rifvas eller redan rifvits, staten också bekostade anläggning af andra dylika byggningar, allt för så vidt man nemligen erkänner nyttan och behovet af denna undervisning. Men det är just denna förutsättning, hvarom man är mest tveksam. Jag tror icke, att i Medkammaren detta behof kommer att erkännas på samma sätt som i denna Kammarer, och skälet dertill är väl, att undervisningen uti ifrågavarande afseende icke kan komma till godo den minst bemedlade delen af eleverna vid universitetet. Men det oaktadt torde det icke vara utan skäl att från statens sida upprätthålla denna institution. Man vet, att de ynglingar, som uppehålla sig vid universitetet, söka förströelser och omvexling på ett sätt, som kan vara mindre fördelaktigt för deras moraliska utveckling och mindre gagneligt både i kroppsligt och andligt hänseende; men den förströelse, som är bland de mest gagneliga, är ovilkorligen ridning, och bör densamma också efter min tanke befordras. Det är känt och bevisadt af framstående vetenskapsmän, att i afseende på helsan ingen omvexling är för den studerande ungdomen så fördelaktig som just ridning. Dessutom hafva vi gymnastiken i öfrigt; och det kan ju icke förnekas, att så väl det ena som det andra har sina stora fördelar. Man säger, att det vore väl, om det i första rummet kunde beredas tillfälle till sådana kroppsöfningar, som komme den största delen af ungdomen till godo; och det kan icke heller bestridas, att i sådant fall gymnastiken skulle i första rummet behöfva framhållas. Men förhållandet är det, att i närvarande stund finnes tillgång till gymnastiköfningar för den studerande ungdomen; ehuru det ty värr icke är i någon egen lokal utan i den, som begagnas af elementarläroverket, och att densamma således icke är fullt lämplig, kan ej förnekas. Man bör ock derfor hoppas, att ny sådan lokal måtte komma till stånd, och förslag i den riktningen hafva ock blifvit framställda, såsom af motionen synes. Det skulle ock från min sida icke hafva kommit i fråga att afgifva min reservation mot Stats-Utskottets afstyrkande eller att inför Kammarer yrka bifall till densamma, om icke ett *särskildt* skäl talade för, att nu ifrågavarande behof borde sättas framför de andra i samma riktning. Det är nemligen, att denna institution icke kan upprätthållas i annat fall; och det är detta skäl, som särskildt talar för att vi taga denna fråga först i öfvervägande och bevilja detta anslag. Det är troligt, att häremot

göres det inkast, att det är en enskild motionär, hvarifrån detta förslag utgått. Och då jag sjelf just förut i dag vid behandlingen af en annan fråga inom Kammaren gjort anmärkning mot tillstyrkande af en enskild motion i en anslagsfråga, anser jag mig skyldig inför Kammaren redogöra, hvarför jag i nu förevarande fråga hyllar en skenbart motsatt åsigt. Jag tog mig nemligen friheten yttra, att bland sådana föremål för Riksdagens behandling, som framkomme från enskild motionär, jag äfven räknade det, som afsåge större byggnader för *statens* räkning, till den kategori af frågor, som först böra af Kongl. Maj:t utredas och framläggas för att sedan af Riksdagen pröfvas och antagas. Det är sådana byggnader, som för *statens* räkning uppföras, men så är icke fallet med denna byggnad; den skulle icke byggas för *statens* räkning utan för *akademiens*. Den summa, som dertill anslas och åt akademien öfverlemnas, skulle vara gifven för ändamålet, och, i fall summan icke vore tillräcklig, skulle akademien fylla bristen. Deri ligger den stora skilnaden emellan detta anslag och andra, som komma att för Riksdagen framställas. Och såsom exempel på att Riksdagen i sådana fall äfven visat sig gilla den åsigt, som jag nu framhållit, ber jag få nämna, att Riksdagen gifvit högst betydande anslag för byggnader åt akademien. Så väl Upsala som Lunds akademi har erhållit sådana anslag, då universitetsbyggnaderna uppfördes. I afseende på Upsala framställdes genom en Kongl. proposition förslag om byggandet af universitetsbyggnaden för ett belopp af cirka 1,200,000 kronor. En enskild ledamot af Första Kammaren föreslog då, att, som många andra byggnadsföretag vore angelägnare, man skulle nedsätta beloppet till 750,000 kronor, med vilkor att ändamålet skulle dermed uppfyllas. Akademien mottog anslaget, verkställde byggnaden och har på densamma offrat högst betydliga summor — jag tror öfver 300,000 kronor — emedan det var nödvändigt att fylla behovet. Detta har också satt akademiens tillgångar i en sådan ställning, att den befinner sig oförmögen att af egna medel uppföra den nu ifrågavarande nyttiga och viktiga byggningen. Vid samma tillfälle, som Riksdagen beviljade nyss omförmälda anslag, bifölls också, på grund af enskild motionärs framställning, anslag till universitetsbyggnaden i Lund. Sistnämnda byggnadsfråga hade icke ens utgått från Kongl. Maj:t och var till och med afstyrkt af Stats-Utskottet, men sedan den föregående byggnadsfrågan blifvit bifallen, gjordes, såsom sagdt, af enskild ledamot i Kammaren jemväl yrkande om bidrag till universitetet i Lund med 400,000 kronor, och Kammaren, likasom Riksdagen, beviljade äfven detta anslag. Det finnes sålunda stora och betydande prejudikat på, att man i detta fall afvikit från de principer, som i afseende på beviljandet af anslag eljest pläga följas; och det finnes således, efter mitt förmenande, inga formella hinder för bifall till nu ifrågavarande framställning.

Men, såsom jag äfven nämnt, en annan sak är, huruvida Första Kammaren anser, att sjelfva ändamålet är nyttigt och nödvändigt; och jag tillåter mig hoppas det, då Kammaren måste erkänna att, när man offrar snart sagdt millioner på ungdomens undervisning i läroverken och vid universitetet i afseende på den andliga utvecklingen, det ej må anses för mycket, om några tiotusental af kronor offras på ungdomens

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universi-
tetet i Upsala.
(Forts.)*

Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.
(Forts.)

kroppsliga utveckling, som bör hafva sin berättigade plats vid sidan af den intellektuella undervisningen.

För min del anser jag det vara ganska anspråkslöst för en akademi, ett universitet med så stort antal studenter, som äro församlade i Upsala, att anslå det nu begärda beloppet för att vinna ett så godt ändamål som detta. Jag har dock tagit mig friheten föreslå en ned-sättning i beloppet, enär man med de begärda 65,000 kronorna äfven afsett uppförande af en expeditionsbyggning; och jag tror att denna antingen tills vidare kan undvaras eller ock billigare byggas än för de dertill beräknade 10,000 kronor, samt att i hvilket fall som helst akademien måste, om anslaget mottages, fylla den brist, som möjligen kan uppkomma på den beviljade byggnadssumman. Jag har sålunda i min reservation ifrågasatt, att Riksdagen måtte för ändamålet bevilja ett belopp af 55,000 kronor, eller 10,000 kronor mindre än i motionen blifvit begärdt, och hvarom jag anhåller att Herr Grefven och Talmannen behagade framställa proposition.

Friherre von Kræmer: Ingen lärar vilja här uppträda och bestrida den allmänna satsen om nödvändigheten af kroppsöfningar för ungdomen i allmänhet och kanske än mycket mer för den, som vid universiteten vistas. Men jag tror icke, att, om man måste erkänna denna sats, man därför behöfver bryta stafven öfver Stats-Utskottets ätgörande i denna fråga.

Till en början kan jag ej instämma i den farhåga, som af den siste ärade talaren uttrycktes, att, om saken genom bifall till Stats-Utskottets förslag skulle uppskjutas till ett kommande år, den derigenom komme att för all framtid förfalla. Jag vill påpeka ett ankare, hvarvid denna institution dock är fästad vid akademien, och det är nemligen aflöningen till en stallmästare, hvilken lön är beräknad att fortfarande utgå. Det ligger då nära till hands, att förslaget vid nästa riksdag åter framkommer, och då i en mer utredd form. Ty då aflöningen till en stallmästare fortfarande kommer att utgå, och förslag icke blifvit väckt om att denna aflöning skulle anskaffas, ligger väl deri en antydning, att man tänkt sig institutionen jemväl komma att ega bestånd.

Jag skall tillåta mig i största korthet påpeka hufvuddragen af sakens historik, och vill dervid hufvudsakligen stödja mig på motionärens uppgifter, som äro mycket fullständiga.

Det framgår då, att redan år 1862 ingick universitetets styrelse till Kongl. Maj:t med en anhållan att få ridinstitutionen skild från universitetet, då den icke direkt hörde till det vetenskapliga ändamål, för hvilket universitetet egentligen vore ämnadt att verka. Kongl. Maj:t uppsköt svaret å denna anhållan till dess dåvarande stallmästaren komme att afgå. Då detta år 1877 inträffade, tillsattes af konsistorium en komité för att utreda frågan, och denna komité framkom med ett förslag till uppehållande af institutionen. Icke desto mindre afslog konsistorium frågan vid sin andra behandling af densamma. Mot detta beslut anmäldes af åtskilliga konsistorii ledamöter reservation, och på grund af denna *befalde* Kongl. Maj:t konsistorium att inkomma med förslag i saken. Det är detta, efter två föregående gånger afstyrkta,

på befallning afgifna förslag, som ligger till grund för motionärens framställning.

Jag hemställer då, huruvida Stats-Utskottet gerna kunnat handla på annat sätt än det gjort, då man besinnar att, såsom jag förut sagt, universitetets styrelse två gånger anhållit att få ridinstitutionen skild från universitetet; att styrelsen visserligen sedan, men på befallning, framkommit med förslag i saken; att regeringen antagligen icke funnit frågan tillräckligt utredd, då samma förslag dock icke föranledt till någon Kongl. proposition; samt att slutligen frågan nu endast genom enskild motionär kommit till Riksdagens behandling. Jag hemställer då verkligen, säger jag, om icke denna fråga mer än de flesta andra faller under den kategori af enskilda motioner, hvilka måste förklaras ännu icke vara så beskaffade, att Stats-Utskottet kan taga på sitt ansvar att tillstyrka dem.

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.
(Forts.)*

Ett ytterligare bidrag till antydande af denna frågas outvecklade skick tager jag mig friheten hemta deraf, att motionären visserligen mycket riktigt uppgifvit kostnaden för det »mindre förslaget», enligt konsistorii uppgift, till 65,100 kronor under diverse titlar, men att reservanten inom Utskottet, utan att egentligen angifva någon möjlighet för att »expeditionsbyggnaden» kan undvaras, från den begärda summan föreslagit att taga bort de för sagda byggnad beräknade 10,000 kronor.

Vidare får jag påpeka, att sedermera i konsistorii utlåtande talas om »de för framtiden erforderliga kostnaderna för institutionens underhåll». Den saken är alldeles icke omnämnd i motionen och har icke alls varit föremål för något slags utredning.

Man finner visserligen längre fram i konsistorii utlåtande, att dessa kostnader icke stiga till något afskräckande belopp, men det är dock ökade kostnader. Konsistorium föreslår nemligen förhöjning af anslaget i allmänhet till ridinstitutionen med 1,000 kronor, dels till lön för en beridare till nödigt biträde åt stallmästaren 500 kronor. Siffran 1,500 kronor är visserligen icke afskräckande, men den torde dock ytterligare bevisa, att frågan är i outredt skick, och att Utskottet, såsom mig synes, varit alldeles nödsakadt att komma till det slut, hvartill det kommit.

En alldeles säregen omständighet vid detta förslag vill jag slutligen påpeka, den nemligen, att i motionen icke finnes uppgifven någon plats, hvarest de byggnader, för hvilka anslaget blifvit begärddt, skulle läggas. Om man vill hålla sig blott till motionen, skulle man kunna anse dessa byggnader vara ett slags »chateaux en Espagne», sväfvande i luften, tänkte att kunna nedsättas på ett eller annat ställe, hvar som helst. Men om man deremot går till konsistorii utlåtande, finner man, att så visst icke är förhållandet, utan att tvärt om deri på ett vidlyftigt sätt deduceras den tanken, som jag af personlig erfarenhet dessutom känner hafva varit de ledande männens i denna fråga åstundan under många år i Upsala, att nemligen förlägga dessa byggnader till den nya parken mellan ån och stora landsvägen till Stockholm strax bortom den så kallade dammen. Jag kan icke neka till, att detta förhållande utgör för mig ett ytterligare skäl att sluta mig till Stats-Utskottets förslag, ty jag hemställer, huruvida det icke ändå vore att

Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.
(Forts.)

betrakta såsom en verklig vandalism att nedhugga denna den vackraste parkanläggningen i universitetsstaden eller åtminstone förstöra den till en stor del för att der uppbygga ridhus och stallbyggnader, helst det synes mig kunna ledas i bevis, att detta läge för ridhus och dertill hörande stall är särdeles otjenligt, ity att afståndet mellan den nya universitetsbyggnaden och de föreläsningssalar, der studenterna tillbringa en stor del af förmiddagarne, å ena, samt ridhuset å andra sidan, är ganska stort, då deremot, om ridhuset anlades i den så kallade Fjordingen, det blefve bättre beläget och läge närmare till hands, samt på denna plats dessutom, jemte det att några vackra anläggningar icke behöfde förstöras, byggnaderna sjelfva snarare skulle komma att utgöra en prydnad.

Jag är nu beredd att man svarar mig, att motviljan mot den tanken att lägga byggnaderna nere i parken är så stor bland den stora allmänheten i Upsala, att det verkligen icke kan komma i fråga. Jag vågar ändock betvifla säkerheten af en sådan obestyrkt uppgift om möjligheten eller omöjligheten deraf, ty redan i konsistorii, för flere år sedan afgifna, förut omnämnda utlåtande, förordades bestämdt den omtalade parken såsom plats för ändamålet, och redan då yttrade professorerne Fries och Walmstedt att de måste motsätta sig förslaget, emedan de ansågo det vara origtigt att förstöra denna parkanläggning. Det är således icke någon nyhet, att en sådan motvilja mot det förslaget i staden förefinnes, men det oaktadt har konsistorium och de ledande männen i denna fråga icke kommit till något beslut om dessa byggnaders förläggande till något annat ställe, hvarför också, som sagdt, i motionen underlåtits att nämna, hvar de skulle läggas. För min del är jag fullt öfvertygad om, att, om man lemnade åt den allmänna opinionen i staden att utse plats, man verkligen till slut skulle finna en plats vida lämpligare än den i parken; men jag befarar på det högsta, att, om anslaget nu beviljas, den stora majoriteten inom konsistorium, och må hända äfven stadsfullmäktige, kommer att taga föga hänsyn till den gamla motviljan i staden, utan lägga byggnaderna i parken, dit de tydligen önska dem.

Må hända må det tillåtas mig tillägga, att min motvilja mot förstörande af de vackra, snart 20:åriga planteringarne i den nämnda parken, genom att dit förlägga stall och ridhus — denna min motvilja är icke blott, genom egen åskådning af platsen, förvärfd; den är ärfd.

Jag tillåter mig att, på de skäl jag har här anfört och då det synes mig alldeles klart, att, om någonsin Stats-Utskottet har rätt i påståendet, att en enskild motion icke bör föranleda till anslags beviljande, denna åsigt här bör finna sin tillämpning, vördsamt yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre De Geer: Om jag hade fått välja hvilket af ouppfyllda universitetsbehof, som jag skulle önska i främsta rummet tillgodosedt, så hade jag väl icke valt det nu ifrågavarande anslaget bland de många, som blifvit anmälda, men ännu icke vunnit framgång, emedan jag anser, att det finnes andra behof, som äro ännu angelägnare att fylla. I min egenskap af universitetskansler har jag emellertid hos

Kongl. Maj:t understödt förslaget om uppförande af så väl stall- och ridhus- som gymnastikbyggnader, och jag fäster stor vikt vid att lättade tillfällen beredas åt den studerande ungdomen för alla slags kroppsöfningar, och bland dem särskildt ridning, som visat synnerligen välgörande verkningar mot öfveranstängning af hjernan, hvaraf många af de fitigaste studenterna lida och hvarför åtskilliga tyvärr falla offer.

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.
(Forts.)*

Ett skäl att redan nu företaga den frågan om byggnaderna och anslag till dem förefinnes deri, att det gamla ridhuset och stallet nu måste rifvas för den nya universitetsbyggnadens skull, och att således institutionen kommer att ligga nere, ända tills den nya byggnaden hinner uppföras, och då nu frågan genom enskild motionär blifvit underställd Riksdagens pröfning, kan jag icke underlåta att önska och yrka bifall dertill, på sätt Friherre von Essen i sin reservation föreslagit. Jag gör det jemväl af det skäl att icke samlingen af framställningar angående universitetsbehof måtte blifva alltför stor, så att, då de icke längre kunna undanskjutas, anspråken på anslag på en gång må blifva svåra att tillfredsställa.

De anmärkningar, som af den siste talaren framstälts om det skick, hvori frågan befinner sig, tror jag icke böra vara afgörande. Universitetet är vant att mot ett visst anslag till en byggnad få åtaga sig de kostnader, som deraf uppkomma, dessa må blifva större eller mindre. Och om äfven kostnadsberäkningarna nu icke äro slutligt granskade — det kan blott ske på grund af Kongl. Maj:ts befallning af Öfverintendentsembetet — så lider det intet tvifvel, att stall och ridhus skola byggas för 55,000 kronor, såsom Friherre von Essen föreslagit, hvarvid byggnaderna naturligtvis få rätta sig efter de medel, som anslås.

Hvad angår platsen har det icke varit vanligt, att då Riksdagen beviljat anslag för universitetsbyggnaden, dervid blifvit fäst bestämmelse derom, att byggnaden skulle förläggas på någon viss plats. Visst är att universitetet har en plats, som kan användas, men om universitetet kan tillbyta sig en bättre, som också tillgodoser Upsala stads önskan att bibehålla denna plats i sitt nuvarande skick, lär det väl icke behöfva sättas i tvifvel, att icke universitetet är villigt att tillmötesgå denna önskan.

Det anmärktes äfven af Friherre von Essen, att han icke afsett behofvet af en expeditjonsbyggnad. En sådan kan visserligen i många-handa afseenden vara bra att hafva, men torde icke vara outhärlig, och universitetet har hitintills redt sig utan särskild expeditjonslokal.

Jag yrkar bifall till Friherre von Essens reservation.

Herr Törneblad: Det är pinsamt att åter nödgas uppträda och föra afslagstalan i Kammaren, isynnerhet då man har att kämpa mot universitetets ärade kansler och tillika mot åtminstone en del af de personer, som förut, på de skäl, som i dag i allmänhet blifvit framhållna, hafva understödt Stats-Utskottets afstyrkande framställningar. Jag kan icke finna, att i detta fall något bestämdt giltigt undantag från den regel, som i allmänhet har ledt oss, föreligger, och jag hemtar

Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.

(Forts.)

ytterligare stöd deraf, att detta förslag icke blott icke af vederbörande myndigheter, det vill säga Öfverintendentsembetet och sedan Kongl. Maj:t i högsta hand, blifvit pröfvadt, utan ock beloppet blifvit, sedan förslaget framstälts, ytterligare nedsatt.

Det är visserligen yttradt, att universitetet är vant att få nöja sig med de summor, som anslås. Jag undrar dock, om icke just denna omständighet har sin ganska stora betänklighet, och då här sist beviljades anslag för universitetsbyggnaden, vill jag, utan att göra någon anmärkning öfver saken, dock framhålla, att jag icke kan erinra mig, att det behof, som skulle komma att förefinnas, när ridhusbyggnaden måste slopas, blef upptaget i kostnadsförslaget. Det är ju möjligt, att jag misstager mig, men jag vet åtminstone icke, att så skedde. Jag fäster mig dock mera dervid, att just då Riksdagen anslog en begränsad summa, mindre än den som ansågs behöfzig, måste detta vålla en betydlig inskränkning i universitetets disposition öfver dess egna tillgångar, eftersom en del af dessa måste användas eller åtminstone hafva blifvit använda för betäckande af de ökade kostnader, som för universitetsbyggnaden ansågos erforderliga. Och det skäl, som sist anfördes, att det finnes åtskilliga andra viktiga universitetsbehof, vågar jag åberopa såsom ett af de allra starkaste skäl för Stats-Utskottets hela princip, som i dag blifvit följd, nemligen att Stats-Utskottet, som icke har någon öfversigt öfver statens olika förvaltningsgrenar och särskilda behof, har ansett sig böra gå med mycken sparsamhet och mycken varsamhet till väga. Då vi nu höra, att redan i den lilla grenen af förvaltningen, som rör Upsala och Lunds universitet, det föreligger behof, om hvilka Stats-Utskottet icke ens haft någon aning, utgör detta för mig en så mycket giltigare anledning att yrka bifall till Stats-Utskottets betänkande, och jag gör detta äfven på en annan grund. Flere talare hafva, enligt min tanke, fullkomligt riktigt betonat och framhållit vigten och betydelsen af kroppsöfningarnes främjande, men om nu behofvet af kroppsöfningarnes främjande — om vigten hvaraf jag visserligen icke vill yttra mig tvifvelsamt och hvaremot jag icke heller i Stats-Utskottet hört något inkast göras — om nu, säger jag, ett sådant behof förefinnes och bör främjas, så kan det, enligt mitt förmenande, vara fara värdt, att man, genom att bryta ut ett särskildt moment af dessa öfningar, kommer att för en obestämd framtid undanskjuta de lika trängande behofven för åtskilliga andra slags kroppsöfningars ordnande, hvilka äro lättare att åstadkomma och hvilka, säga hvad man vill, komma att gagna en mycket större del af den studerande ungdomen, än hvad fallet är med ridning, äfven om en nedsättning i lektionsprisen, såsom jag hoppas, kan åvägabringas. Jag undrar derföre, om de, som vilja gagna kroppsöfningarna vid universitetet, komma att i dag skada eller gagna hela denna sak, derest de bifalla anslaget till ridhuset. För min del är jag öfvertygad om, att de på det hela taget mera skada än gagna saken, och derföre säger jag nej. Och jag undrar äfven, om de, som bifalla ridhusanslaget, hvilket jag visserligen icke har något emot, i sammanhang med de andra ändamålen, komma att gagna sin sak, då jag betänker, att man kan förutsätta, att denna fråga möjligen faller vid votering, vare sig i båda Kamrarne eller, om det går igenom i den ena, genom en föl-

jande gemensam votering. Det kan ju åtminstone i fråga sättas, att saken faller, och då frågar jag: har saken derigenom fallit framåt eller bakåt? Det lemnar jag att pröfva till de herrar sjelfva, som yrka bifall till anslaget. För min del yrkar jag bifall till Stats-Utskottets betänkande i föreliggande punkt.

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.*
(Forts.)

Herr Casparsson: Då Stats-Utskottet har ansett »beredandet af tillfälle till kroppsöfningar för den akademiska ungdomen vara af vigt, så att staten icke torde böra undandraga sig att medverka till ett sådant ändamåls vinnande», har Stats-Utskottet således i princip erkänt befogenheten och behovet af den af mig gjorda framställningen. Men två betänkligheter hafva uppstått, som förmått Stats-Utskottet att afstyrka den. Den ena är, att äfven andra inrättningar och anstalter afseende samma ändamål böra i ett sammanhang pröfvas; och den andra, att ritningar och kostnadsförslag icke blifvit af vederbörande myndighet granskade.

Hvad den första af dessa betänkligheter beträffar, och hvilken isynnerhet blifvit framhållen af den ledamot från Stats-Utskottet, som sist yttrat sig, får jag säga, att den störste härföraren i detta århundrade hade till regel att slå sina motståndare i detalj, och min ringa erfarenhet på det parlamentariska området är den, att, om man vill hafva fram ett förslag, man gör bäst i att följa samma regel. Skulle jag hafva framställt saken i hela dess omfattning, det vill säga, framlagt förslaget om kroppsöfningarnes fullständiga ordnande vid universiteten, slutande med en summa af 161,525 kronor, då undrar jag, hvad Stats-Utskottet skulle hafva sagt. Det hade då visserligen fått »pröfva saken i sammanhang», men jag befarar, att det skulle med allra största skäl hafva afslagit alltsammans, och ehuru jag på det parlamentariska området just icke är så rädd af mig, skulle jag dock i så fall hafva fruktat att stå framför Stats-Utskottets batterier, det må jag bekänna.

Jag vill till besvarande uptaga några anmärkningar, som framställdes af talaren på elfsborgsbänken. Han uppdrog en historik öfver frågan, men denna historik hade åtskilliga luckor. År 1862 anhöll konsistorium att blifva befriadt från denna institution. Ja, det är visserligen sant, men den, som då förestod denna institution, var född 1796. Hvilket år hästarne voro födda vet jag icke, men icke voro de några sprakfålar, och under sådana förhållanden kan man lätt förstå, att saken icke lyckades ingifva något vidare intresse. År 1877 kom det en ny föreståndare och med nya, friska hästar och krafter tog institutionen allt mera fart. Antalet studenter, som begagnade sig af ridöfningarna, utgjorde år 1878 87, 1879 101, 1880 102, 1881 116 och 1882 102. Detta hade ock till följd, att, då frågan år 1878 ånyo förekom i akademiska konsistoriet, detta var betänkt på att skaffa plats för ett nytt ridhus. Man hade eventuellt uppgjort köp af tomtplats och saken hade de bästa utsigter att gå igenom, men då mellankom den af Stats-Utskottet här rekommenderade sammanslagningen af denna fråga med den om gymnastiklokals anskaffande, och detta sammansläende föranledde så stora kostnadssummor, att konsistorium icke ansåg sig kunna med universitetets egna medel utföra saken, och beslöt då i en hastig

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.*
(Forts.)

vändning att för andra gången ingå med begäran att blifva befriadt från institutionens upprätthållande; detta skedde dock med talrika reservationer af både rektor, prorektor och flere andra konsistorii ledamöter. Så lyckades *den* tanken att sammanslå dessa begge frågor! Jag för min del tror, att i allmänhet sammanslåendet af frågor icke är lyckligt. Det är min erfarenhet från det politiska lifvet.

Samme talare nämnde äfven såsom en brist i motionen, att icke någon plats för byggnaderna vore uppgifven. Men huru skulle det kunna vara möjligt för en motionär att uppgifva en sådan plats, när ingen människa ännu vet, hvar byggnaderna kunna komma att läggas! Ritningar äro uppgjorda, så att — förutsatt att byggnaderna få fast grund — man kan lägga byggnaderna på hvilken plats som helst.

Han befarade äfven, att vandalismen skulle nedhugga de präktiga gamla träden »vid promenaden» och vid hans lifliga framställning tyckte man sig nästan höra huru det brakade i de gamla träden, men samma ärfda pietet, som han har, samma ärfda pietet finnes äfven inom Upsala samhälle, hvadan jag tror, att det skall veta att bevara, hvad en aktad och vördad höfding gjort för stadens förskönande. Jag tror mig veta, att med afseende härå satta i rörelse en tomt, som ligger helt nära den nya universitetsbyggnaden för beredande af plats åt den tillärnade gymnastikbyggnaden och att anskaffa en annan tomt, likaledes i närheten af universitetsbyggnaden för att der bereda plats för stall och ridhus. Således har det första förslaget att lägga stall och ridhus vid »Flustret» föga utsigt att lyckas, och jag vet dessutom, att starka krafter äro satta i rörelse för att förhindra det.

Jag beder tillika få fästa uppmärksamhet på ett skäl, som här icke blifvit framhållet. Såsom vi veta, är det nu mera föreskrifvet för militärläkare, att de skola genomgå en särskild kurs i Stockholm, och i denna kurs ingår äfven ridning. Kursen pågår i fyra månader, och att då utbildningen i ridning icke kan blifva särdeles stor, ligger i öppen dag. Då vore det äfven ur den synpunkten icke olämpligt, att det funnes tillfälle för stipendiater i fältläkarecorpsen att på förhand inhemta någon vana i ridkonsten under studietiden i Upsala. Jag tror, att äfven ur denna synpunkt tillfälle till undervisning i ridning kan hafva någon betydelse.

Det inkastet har äfven blifvit gjordt inom Stats-Utskottet, att detta vore en inrättning blott för förmögnare personer, och att framställningen därför borde afslås. Detta synes mig vara en underlig tankegång. Om man anser, att endast förmögna personer kunna hafva råd att begagna sig af ridöfningarna, är det väl riktigast att inrätta friplatser för dem, som icke äro förmögna, men att, blott derföre att endast de förmögnare skulle kunna begagna sig af öfningarna, vilja slopa hela institutionen, så att hvarken förmögna eller icke förmögna deraf kunna draga nytta, synes mig icke vara välbetänt eller rätt. Jag kan dessutom lemna den upplysningen, att de som verkligen äro förmögna bland den studerande ungdomen, nu mera sjelfva kunna hålla sig hästar; 5 eller 6 af de hästar, som finnas i ridhusstallet, tillhöra enskilda personer. I min ungdom ansågs det utmärka förmögenhet när en student hade råd att hålla sig hund, nu deremot hålla de sig äfven häst; — så har nationalvälmågan stigit.

Här har ock talats om, att det icke är någon fara att uppskjuta frågan och om det icke går i år, så kan det gå nästa år, har man sagt. Men faran af ett uppskof ligger deri att föreståndaren, som blott är tillförordnad, då måste uppsägas. Jag tror att han redan blifvit eventuellt uppsagd till hösten. I så fall kommer den rörliga materielen att förskingras, och man kan tänka sig huru pass rörlig den är, då den består af hästar. Der finnas nu fast anställda 6 hästar från Ströms-holm; den öfriga materielen af hästar får föreståndaren sjelf anskaffa. Uppsäges nu han, så förskingras äfven både hästar, sadlar och öfrigt hvad till ridinstitutionen hör. Nu kan man visserligen säga, att man kan uppsätta ny materiel igen, om så erfordras, men om deri ligger någon besparing, det må herrarne sjelfva bedöma; jag tror det icke.

Jag vill slutligen fästa uppmärksamhet på, att detta icke är en fråga om anslag till en *ny* institution, utan att det är en inrättning, som är ett arf från Sveriges stormaktstid, och, för att begagna en ledamots i medicinska fakulteten ord: »utgör ett uttryck för den manlighetens anda, som då styrde rådslagen ej blott i den Kongl. råds-kammaren utan äfven inom den akademiska senaten». Jag tror ock att, om vi nu komme att indraga denna institution, det för eu framtida betraktare icke skall vara utan betydelse, att detta sker samtidigt med att inom representationen den åsigten börjat göra sig hörd, att vi skola söka bevara vår sjelfständighet genom att hos stormakterna afgifva underdåniga neutralitetsförklaringar. Jag yrkar bifall till den afgifna reservationen.

Herr Nordenfeldt: Jag anmälde i Utskottet min reservation mot denna punkt, men genom något missförstånd har denna reservation icke blifvit upptagen i protokollet. För min del är jag lifligt öfvertygad om nyttan af att tillfälle till ridning beredes åt den studerande ungdomen och jag har sjelf pröfvat på det under den tid, då jag som mest ansträngde mig med min examen. Jag red då under flere månader 2 timmar om dagen och befann mig särdeles väl deraf. Ridning är nemligen det medel, hvarigenom man på kortast möjliga tid kan återvinna den jemnvigt, som behöfves, då man ansträngt hjernan allt för mycket och just deri ligger nyttan af denna kroppsöfning.

Detta kostnadsförslag har visserligen icke blifvit granskadt af vederbörande myndigheter, ehuru det legat färdigt ungefär 1½ år. Jag har dock för min enskilda del granskat det och icke funnit det för högt i något afseende. Expeditionsbyggnad har blifvit utesluten på skäl Friherre von Essen anført, men gas- och vattenledning m. m. äro upptagne. Skulle emellertid det föreslagna beloppet icke vara fullt tillräckligt, så finnes det ju ett säkert medel att hjälpa det och det är att något minska ridhuset och spiltornas antal, så att man icke behöfver befara, att icke stall och ridhus skola kunna uppföras, om det föreslagna beloppet beviljas. Nu vill man icke bevilja detta anslag, därför att man föredrager den stora planen, en plan, som innehåller att det skulle byggas två gymnastiksal, stall, ridhus och badhus i samma byggnad. För min del finner jag det oklokt och olämpligt att göra detta. Stall och ridhus äro icke så beskaffade i hygieniskt afseende, att de böra byggas tillsamman med badhus och gymnastik-

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.*
(Forts.)

Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.

(Forts.)

salar. Dessutom är behovet af gymnastikbyggnad icke så trängande, emedan elementarläroverket har en präktig gymnastiksal, som man kan få använda. Men om man nu icke upprätthåller ridhusinstitutionen, så måste denna upphöra och man nödgas inom få år upprätta en ny, såsom flere talare närmare hafva utvecklat, och det kan komma att blifva mycket dyrt. Jag anser det därför vara af stor vigt att nu fatta ett beslut härom. Här är det icke fråga om någon ny anstalt, det har redan förut blifvit anmärkt, utan det gäller blott att bevilja ett anslag för en gång för att upprätthålla en befintlig och behöfelig anstalt, och det finnes verkligen tillgångar dertill i budgeten. Genom beviljande af detta anslag är alldeles icke att befara någon ytterligare utgift i framtiden för samma ändamål.

De betänkligheter, som blifvit anförda med afseende på *platsen* för ridhuset, synas mig icke förtjena något afseende, ty det finnes mycket godt om lämpliga platser därför i Upsala, om man vill gå utom staden åt öster eller vester och emedan der finnes vattenledning, och stadens utsträckning i denna riktning icke är stor, behöfver man icke draga i betänkande att lägga ridhuset på något afstånd från stadens centrum.

Jag får därför yrka bifall till Friherre von Essens reservation.

Herr Sundberg: Jag kan för min del icke hafva mycket att tillägga till hvad som af så många talare redan förut blifvit anfördt till förmån för den af Herr Casparsson väckta motionen. Jag anser mig dock till följd af min ställning vid universitetet äfven böra yttra några ord till förmån för samma motion. De inkast, som här blifvit gjorda, äro icke så många. Det skäl, som universitetets kansler och en ledamot af Stats-Utskottet fäste så mycken vigt vid, har icke i själfva verket den betydelse, som den sist nämnde ville tillerkänna detsamma. Det yttrades nemligen, att universitetet har andra behof, som väl kunde ställas framför det af motionären anmälda. Detta är ju en ovederlägglig sanning, ty så vida man skall hafva i sigte universitetets egentliga och närmaste bestämmelse, så finnes det otvifvelaktigt på det speciella universitetsområdet åtskilliga behof, som äro mera trängande än detta kan vara. Men ser man saken från en annan sida och tager man hänsyn, till hvad som för universitetet är behöfligt med afseende på de *kroppsöfningar* och dylikt, som vid en sådan anstalt icke kunna undvaras, så vågar jag påstå att i främsta rummet står behovet af ett ridhus. Jag vill visserligen icke i likhet med en ärad ledamot af Stats-Utskottet anställa någon jemförelse mellan det värde, som öfningar i ridkonsten och gymnastiköfningar kunna hafva i sanitärt afseende; men han kan lika litet som någon af Kammarens öfriga ledamöter vara okunnig derom, att för gymnastiköfningar finnes det dock för närvarande en utväg, om än icke den bästa. Elementarläroverket har nemligen en stor gymnastiklokal, hvilken tills vidare torde kunna få användas, men när — hvilket skall ske redan i denna månad — stallet blir nedrivet och när litet längre fram på sommaren ridhuset får göra stallet sällskap, så finnes icke längre hvarken någon lokal att hafva hästarne i eller någon plats för ungdomen att öfva sig i ridkonsten. Och att denna konst är mycket välgörande bland en skara af ungdom, der icke

blott sådana finnas, som älska att öfva sig i en ridderlig sport, utan äfven sådana, som af rent sanitära skäl behöfva anlita ridning just för att skydda sig för hjernsjukdomar eller andra likartade följder af andlig öfveranstängning, är ju alldeles klart. Mången har på den vägen blifvit räddad från undergång, mången har också blifvit räddad från att öfvergifva studierna och universitetet. Den, som nu talar till Eder, mine herrar, är en bland dem.

Vidare har det af denna statsutskottsledamot blifvit anmärkt, att universitetets tillgångar äro så starkt medtagna genom den nya universitetsbyggnaden, att man icke ytterligare borde draga vaxel på universitetets kassa, hvilket ju ovilkorligen måste ske, om man utan vidare blott beviljar 55,000 kronor, och sedan låter vederbörande på platsen med egna tillgångar sörja för att anskaffa hvad som fattas.

Väl är det en sanning, att tillgångarne äro mycket starkt medtagna af det nya universitetshuset, emedan det beviljade byggnadsanslaget icke räckt till, men jag kan försäkra Kammarens ledamöter, att universitetets tillgångar dock äro så pass rika och elastiska, att det nog rår med att bestrida det tillskott, som möjligen kan vara behöfligt utöfver de 55,000 kronorna. Vidare är det sagt, att till detta ridhus är ingen godkänd ritning förevisad, med ett ord: den utredning, som är önskvärd, innan man beviljar ett anslag, saknas ännu. För min del tror jag dock, att här icke är sådan brist på utredning, som denne statsutskottsledamot särskildt har påpekat, ty ritning är uppgjord, om också aldrig den stora plan, som afsåg att sammanföra ridhus, gymnastiklokal och åtskilligt annat, någonsin lär blifva förverkligad. Men så pass mycket kan man väl taga ut af denna plan, att man kan åtminstone på ett ungefär beräkna, hvad ett stall och ett ridhus kunna gå till med det antal hästar, som kan vara erforderligt och de dimensioner på ridhuset, som kunna anses lämpliga. Skulle icke desto mindre misräkning ega rum, så ligger deri dock ingen fara, när anslaget lemnas åt en institution, som icke kan kallas så fattig, att den icke förmår bereda medel för att fylla hvad som brister. Får den blott hvad som här är begärdt, så vågar jag ansvara för, att nog skall den sedan reda sig med hvad som erfordras.

Angående sjelfva platsen för detta ridhus hafva vissa farhågor blifvit uttalade af en ledamot på elfsborgsbänken, och jag undrar icke på att han hyser sådana, om han nemligen har någon grund för att fortfarande tro, att stallet och ridhuset skulle förläggas på den plats, som han befarar. Men jag kan försäkra, att det nu mera icke finnes någon grund för detta antagande. Det finnes ingen, som tänker på att förlägga de i fråga varande byggnaderna dit, utan man har för närvarande helt andra platser i kikaren, i fall penningar beviljas för detta ändamål.

Såsom hufvudsakligt skäl har man anfört, att här finnes ingenting som brådskar, utan man kan vänta några år, till dess akademien kommer in med speciella förslag rörande hela ridhusinstitutionen för att sedan få en Kongl. proposition i ämnet framlagd. Ja, det låter mycket bra; men såsom alla de föregående talarne, som hafva yttrat sig till förmån för Herr Casparssons motion, eller rättare sagdt Friherre

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.*
(Forts.)

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.*

(Forts.)

von Essens reservation, hafva framhållit, ligger just faran deri, att institutionen står färdig att upplösas. Ridhuset måste nemligen bort. Nu finnas emellertid hästar, stallmästare och en hel uppsättning af stallknektar, hvilket allt skulle försvinna, men att sedan efter ett eller ett par års förlopp åter få ihop en sådan uppsättning faller sig icke så lätt.

Jag tror därför, att det är af vigt, att anslaget just nu beviljas. Förhållandet är att man tills vidare eller åtminstone för de närmaste månaderna kan få hyra in hästarne i ett privat stall, som lyckligtvis är tillräckligt stort för att kunna inrymma dem. Ridhuset kan likaledes få stå några månader. Man kan således för en kortare tid hjälpa sig fram, utan att institutionen behöfver upplösas, om blott byggnadsanslag nu beviljas, ty meningen är då, så vidt jag kunnat förstå, att ofördröjligen genom upplånta medel sätta arbetet i gång.

För öfrigt anhåller jag att få fästa de herrars uppmärksamhet, som icke närmare känna till denna institution, på den omständigheten, att institutionen icke kostar staten mera än hvad som här är i fråga. Hästar, betjening, stallmästare, allt det der finnes redan uppfördt på akademiens stat. Ingen nyhet alls är således ifrågasatt, utan hvad som begäres är blott att få ersättning för de hus man måste rifva ned, och kan staten således bibehålla denna för universitetet så viktiga institution för den blygsamma summan af 55,000 kronor, så anser jag det vara godt köp.

Jag får således yrka bifall till Friherre von Essens reservation.

Rop hördes nu på proposition.

Friherre af Ugglas: Jag skall icke besvära Kammaren med någon lång utredning efter den utförliga diskussion, som här egt rum. Jag vill endast betona att här icke är fråga om att anvisa medel för någon ny institution, utan frågan gäller endast, huruvida Riksdagen vill bevilja ett anslag på det att en gammal institution måtte fortfarande få ega bestånd, hvilken i händelse af afslag måste försvinna. Detta är den enkla frågan och sedan man här hört alla de vitsord rörande nyttan och gagnet af den kroppsöfning, som här afses, hvilken nytta kanske många af oss af egen erfarenhet kunna vitsorda, skulle det förefalla mig högst besynnerligt, om icke Första Kammaren ville ena sig om att åt Upsala universitet bibehålla denna institution.

En talare, tillhörande Stats-Utskottet, har lagt på minnet, att vi skulle besinna, huruvida vi icke genom att bifalla denna reservation i själfva verket skada anläggningen af hela den stora gymnastikbyggnad, som man har tänkt sig få uppförd i Upsala.

För min del hyllar jag samma åsigt som Herr Casparsson, nemligen att vi böra akta oss för att för mycket sammanslå frågor, som icke hafva något inre sammanhang med hvarandra. Bifaller man nu förevarande förslag, så får man verkligen ett ridhus; afslås det deremot, står hela frågan i vida fältet. Emellertid vill jag nu icke längre upptaga Kammarens tid, utan beder endast få tillägga, att jag kommer att rösta för bifall till Friherre von Essens reservation.

Herr Bäckström: Då man ser den uppväxande ungdomen vid våra elementarläroverk och universitet, kan man ej undgå att finna, att deras utseende vittnar om kroppslig svaghet.

Derför anser jag det vara så väl statens som hvarje enskilds skyldighet att på allt sätt beförtra kroppsöfningar och manliga idrotter, och då ridning härvidlag intager ett framstående rum, ser jag intet skäl, hvarför man skulle afslå den nu föreliggande motionen. Det vore i sanning beklagligt, om den nu varande tiden, som offerar så mycket på boklig bildning, ej skulle vilja göra något för befrämjande af en så helsosam kroppsöfning som ridning.

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen: Det kunde visserligen vara öfverflödigt att, då så många förordat Herr Casparssons motion i den form, som Friherre von Essen gifvit den i sin reservation, nu tillägga något; men jag intresserar mig allt för lifligt för framgången af detta förslag, för att jag icke skulle bedja att få till protokollet antecknad, att äfven jag för min del yrkar bifall till nämnda reservation.

En ledamot af Stats-Utskottet har här yttrat, att andra kroppsöfningar vore tillgängliga för flere. Han har dervid glömt, att det akademiska konsistoriet har tänkt på att ställa så till, att dessa ridöfningar genom en större utsträckning af frilektionerna skulle blifva tillgängliga för ett större antal obemedlade, än som nu är förhållandet. Dessutom torde icke blott kvantiteten utan äfven kvaliteten böra afses, då det är fråga om en öfnings nytta, och jag beder i det afseendet få citera hvad en framstående läkare i Upsala yttrat. Han säger: »att han funnit ridöfningar vara till ovärderlig nytta vid vården af nervösa och lindrigare psykologiska sjukdomsfall, som ofta inträffa till följd af öfveranstängning». Äfven yttrar han: »att vid första tanken på en sådan institution skulle det väl kunna synas, som om densamma ej borde hänföras till de allra nödvändigaste inrättningarne vid universitetet, men för den, som under en längre tid haft tillfälle att med uppmärksamhet följa universitetslivets inflytande på vår ungdom, ställer sig saken så, att ridhuset ofta nog måste anses lika nödvändigt som föreläsningssalen». Jag anhåller vördsamt om bifall till Friherre von Essens reservation.

Ropen på proposition förnyades.

Friherre von Kræmer: Jag skulle icke hafva begärt ordet ännu en gång, om jag icke från min synpunkt ansåge det nödvändigt att, så att säga, kursivera det yttrande, som blifvit afgifvet af en ledamot på bohuslänsbänken, som klart och tydligt ådagalade, att om än stallet och ridhuset inom kort måste rifvas, institutionen dock *i år* kan upprätthållas.

Jag har förut tagit mig friheten påpeka, att det förslag, som Friherre von Essen i sin reservation framställt, afser att få ett anslag för år 1884. Det kan således icke komma att verka i år, och då institutionen icke desto mindre kan i år uppehållas, så hemställer jag, om det kan ligga någon stor fara i att anslaget beviljande uppskjutes till

Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.
(Forts.)

nästa år, eller till dess fullständig utredning af frågan har skett; det kan ju då, om så nödvändigt behöfs, beviljas för det löpande året. Hvad beträffar den ärade motionärens yttrande, att det vore den rätteste taktiken att söka genomdrifva en sak detaljvis, stycke för stycke, så kan det nog hända, att den taktiken ibland lyckats, men jag trodde för min del, att det dock var en taktik, som åtminstone vid riksdagen var öfvergifven, det sättet nemligen, att först begära för små anslag för att sedermera komma igen och anhålla om större belopp. Detta yttrande synes mig mera än något annat bestyrka mitt påstående, att saken icke är fullt utredd.

Hvad den föreslagna platsen angår, så har så väl motionären som en annan talare yttrat, att den farhåga, jag uttalat, skulle vara alldeles ogrundad, emedan man nu skulle öfvergifvit hvarje tanke på att lägga ridhusbyggnaden nere i parken. Jag håller mig emellertid endast till hans egna ord, deri han säger, att han yrkar på det »mindre förslaget», omfattande byggnadskostnad för stall och ridhus samt för expeditionbyggnad, i enlighet med de af arkitekten Kihlberg uppgjorda, konsistorii underdåniga skrifvelse den 5 September 1881 bifogade ritningar och kostnadsberäkningar. Bland dessa ritningar, hvilka varit Stats-Utskottet tillgängliga, var äfven en ritning öfver parken vid ån, och just bredvid slottsdammen funnos de föreslagna stall- och ridhusbyggnaderna å planen inritade. Hvad som är säkert är i min tanke, att om man vill rädda parken, så bör man bifalla Stats-Utskottets förslag. Till ett annat år får man då ett bättre utredt förslag med officiellt uppgifven annan plats, och skall jag då för min ringa del helsa det välkommet; men nu yrkar jag fortfarande bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl: Efter de många yttranden, som här blifvit afgifna till förmån för den af Friherre von Essen afgifna reservationen, kan man må hända våga hoppas, att denna Kammare i den nu föreliggande punkten skall afslå Stats-Utskottets hemställan och lemna bifall till denna reservation.

Vid sådant förhållande kan det må hända synas öfverflödigt att äfven jag tager till ordet i denna fråga; men det är här en onständighet, som, så vidt jag hört, ingen af de föregående talarne har berört, men på hvilken jag anser det vara af vigt att Kammarens uppmärksamhet fästes. Det är just de förhållanden, under hvilka Stats-Utskottet har föreslagit, att Herr Casparssons motion icke skulle komma att för närvarande leda till någon åtgärd. I Stats-Utskottets motivering förekommer visserligen ett erkännande af vigten och behöfligheten af sådana anordningar, som afse att bereda den studerande ungdomen tillfälle till kroppsöfningar, men sedan detta välvilliga förord blifvit lemnadt, slutar Utskottet med följande ord: »men då de förslagsvis uppgifna åtgärderna till förverkligande af det ifrågavarande ändamålet, såsom afseende äfven andra inrättningar och anstalter, synas böra i ett sammanhang pröfvas, och för öfrigt de i motionen afsedda ritningarne och kostnadsförslagen icke blifvit af vederbörande myndighet granskade, har Utskottet ansett sig icke böra nu ingå i närmare pröfning af det framlagda byggnadsförslaget, utan hemställer»

*Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.
(Forts.)*

etc. Det synes mig gifvit, att, i fall Riksdagen skulle stanna i det beslut, som Stats-Utskottet här har föreslagit, följden deraf blir, att man måste vänta ett framläggande icke blott af den fråga, som af Herr Casparsson i hans motion blifvit väckt, utan jemväl i sammanhang dermed, af alla de öfriga frågorna, och då synes mig ganska sannolikt, att, liksom en ledamot af denna Kammare nyss yttrat, det han för sin del skulle fasa för att föreslå en utgift, som skulle komma att gå till ett belopp af 164,000 kronor, hvartill kostnadsförslaget för hela den föreslagna byggnaden med badhus, ridhus, stall, gymnastiklokal m. m. är beräknadt, äfven regeringen å sin sida skulle draga sig för att föreslå Riksdagen att besluta något sådant, och under sådana förhållanden lär icke heller regeringen då mera än den har gjort under de två och ett halft år, som förflutit, sedan ritningarne inlemnades, brådska med att låta det samma undergå någon granskning, och då kvarstår för Stats-Utskottet samma anledning som nu att ytterligare uppskjuta denna fråga.

För min del har jag alltid tillhört dem, som anse det vara af vigt att Riksdagen med den största försigtighet ingår i pröfning och godkännande af sådana förslag, som hafva framställts af enskilde motionärer, men jag anser, att här verkligen föreligger ett sådant fall, då det kan vara skäl att göra undantag från den regel, som man i allmänhet bör fasthålla, att dylika förslag först böra hafva undergått behörig granskning af vederbörande myndigheter. Det är ju nemligen, mine herrar, öfver hela landet erkänt, att den studerande ungdomen är öfveransträngd af det myckna arbete, som fordras af dem i skolorna och vid akademien.

Herr vice Talmannen har här uppläst hvad en framstående läkare i Upsala yttrat, nemligen att just för sådana sjukdomar, som af öfveransträngning kunna uppkomma, äro ridöfningar det bästa botemedlet.

Att detta botemedel alltid kan stå de *förmögne* till buds, veta vi alla, och äfven om denna institution skulle komma att upphöra, så lär det icke komma att saknas utvägar för dem, att söka detta skydd för sådana sjukdomar, som jag nyss antydt. Men för de *mindre bemedlade* är det högst angeläget att något göres från statens sida för att äfven åt *dem* bereda en sådan fördel, och det är därför, som jag tror det vara angeläget att icke till morgondagen uppskjuta en åtgärd, som utan olägenhet och utan stora penningeuppsjöffningar redan nu kan vidtagas.

Af flere talare har det blifvit framhållet, att om universitetet får det belopp, som af Friherre von Essen blifvit föreslaget, eller 55,000 kronor — han har nemligen afrundat den af Herr Casparsson föreslagna summan af 65,100 kronor till jemnt 55,000 kronor — så är det otvifvelaktigt, att saken derigenom skulle kunna blifva hjälpt.

Jag får därför yrka bifall till Friherre von Essens reservation.

Talrika rop på proposition hördes å nyo.

Herr Widén: Då så många talande skäl för bifall till reservationen redan blifvit på ett i allo uttömmande sätt framlagda, vill jag för min del icke taga Kammarens tid vidare i anspråk, helst den tve-

Anslag till nytt
ridhus m. m.
vid universite-
tet i Upsala.
(Forts.)

kan, som af en talare på elfsborgsbänken uttalades i fråga om platsen för ridhusbyggnaden med mera, nu äfven synes mig blifvit genom de föregående och särskildt den siste talarens anförande undanröjd. Jag beder endast att få tillägga, att jag sjelf under min studietid genom ridning fick hjälp mot en åkomma, som jag ådragit mig genom trägna studier, och för hvars botande jag förgäfves använt gymnastik och andra medel. Då jag således af egen erfarenhet kan vitsorda ridinstitutionens behöflighet för de ynglingar, som vid universitetet idka studier, får jag vördsamt anhålla om bifall till Herr Casparssons motion på det sätt denna blifvit upptagen i Friherre von Essens reservation.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å förevarande punkt blifvit yrkadt dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock, af Friherre von *Essen, Fredrik*, att Kammararen, med afslag å Utskottets hemställan, skulle besluta att till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi med dertill hörande värme-, vatten- och gasledningar för år 1884 anvisa ett anslag af 55,000 kronor.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till det af Friherre von *Essen* framställda yrkandet vara med öfvervägande Ja besvarad.

Den fortsatta föredragningen af förevarande utlåtande uppsköts till ett annat sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att de under dagens lopp första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter Kammararen åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.